

Міністерство культури і мистецтв України

Одеська державна наукова бібліотека
імені М.Горького

ВИДАВНИЦТВО
"MATHESIS"
(1904-1925)

Матеріали до історії
і каталог книг

Автор-упорядник

I.E.Рікун

О д е с а
2001

Рецензент
М.Р.Бельський

Редактор
І.С.Шелестович

© І.Е.Рікун
Вступна стаття, упорядкування, 2001

*Пам'яті
Іллі Іглицького -
сина М.М.Іглицького,
який 8 грудня 1910 р.
був смертельно поранений
під час студентської сходки
в Новоросійському університеті*

ДО ЧИТАЧА

Одеське видавництво “Матезис” (грец. *mathesis* - знання) (1904-1925) спеціалізувалося на виданні літератури з природничих наук, переважно з математики та фізики. Прискіпливим добором літератури, прагненням пропагувати передові напрями в науці, першокласним поліграфічним оформленням воно заслужило репутацію одного з кращих наукових видавництв Російської імперії. Пропонована читачеві праця містить статтю про видавництво “Матезис”, каталог виданих ним книг та допоміжні покажчики. Вона є результатом бібліографічних та архівних розвідок, а також пошуку в Інтернеті.

Ядром праці є каталог книг видавництва. При складанні його, крім друкованого каталога 1914 р., були використані списки виданих та оголошених до випуску книг, які подавалися практично в кожній книзі видавництва, систематично друкувалися у журналі “Вестник опытной физики и элементарной математики” (ВОФЭМ), а також літопис книг дореволюційного часу. Каталог містить 125 назв книг, його структура повторює структуру каталогів видавництва. В першому стовпчику наведені шифри Одеської державної наукової бібліотеки імені М.Горького, у другому - Наукової бібліотеки Одеського національного університету ім. І.І.Мечникова. Подано також кілька шифрів книг з фонду Одеської обласної наукової бібліотеки ім. М.С.Грушевського (цих книг немає в ОДНБ і НБ ОНУ). Описано особливості примірників: штампи бібліотек, штампи та записи власників, інскрипти (подарункові написи). Наведено також короткі біографічні відомості про власників та дарувальників.

Упорядник вважав за потрібне дати покажчик книг, оголошених, але з тих чи інших причин не виданих, адже це певною мірою характеризує видавництво, свідчить про його великі творчі плани та невикористаний потенціал.

В окремому розділі зібрані статті з книг, журналів і газет, де є відомості про видавництво.

Наступні три розділи присвячені учасникам товариства, авторам, редакторам та перекладачам виданих книг. Для персоналій, що є відомими особистостями, наводяться посилання на довідкові видання, для інших - ті біографічні відомості, які вдалося знайти. Перелік відредагованих і перекладених книг дає уявлення про внесок кожного у діяльність видавництва.

Невеликий розділ знайомить з художниками, що співпрацювали з видавництвом. Наприкінці представлені матеріали про друкарні, де побачили світ книги видавництва. Перелік цих друкарень і статистику в розрізі років наведено в окремій таблиці.

Праця адресована науковцям, історикам науки, книгознавцям, бібліографам, краєзнавцям.

Автор вдячний за допомогу працівникам Наукової бібліотеки ОНУ, Державного архіву Одеської області, а також М.Р.Бельському, С.А.Захаркіну, Г.Д.Зленку, Є.С.Іглицькому, С.З.Лущику, Т.І.Максим'юку, О.Ю.Ноткіній, фотографам Ю.Ю.Пісаку та Г.Ісаєву.

І. Е. РІКУН

МАТЕРІАЛИ ДО ІСТОРІЇ ВИДАВНИЦТВА “МАТЕЗИС”

Історія видавництва “Матезис”, одного з найбільших і найкращих наукових видавництв Російської імперії, вивчена ще недостатньо. Єдина велика стаття (III, 4) була надрукована більш сорока років тому і побудована, в основному, на докладному аналізі книжок видавництва.

В процесі роботи над каталогом поряд з сучасними друкованими джерелами вивчалися фонди Державного архіву Одеської області та тогочасні одеські періодичні видання. Знайдені матеріали проливають світло на деякі нові факти з історії видавництва і дають змогу зробити певні припущення і висновки.

Датою заснування видавництва можна з упевненістю вважати 1904 рік. Перша згадка про нього з’явилася на сторінках журналу “Вестник опытной физики и элементарной математики” (далі - ВОФЭМ) від 15 січня 1904 р. за № 361. У подальшому об’яви про видання, що готуються до друку, та каталоги видавництва регулярно з’являлися у ВОФЭМ до 1914 року. У середині 1904 р. був готовий попередній набір оголошених книжок і до цензури було подано клопотання:

*“Его высокоородию господину отдельному цензору по внутренней цензуре в г. Одессе. Статского Советника Артемия Робертовича Орбинского
Прошение.*

Настоящим честь имею просить о разрешении представить к цензуре в предварительном наборе следующие сочинения:

I, Аррениус, Физика неба, перевод с немецкого под редакцией А.Р.Орбинского

II, Абрагам, Сборник элементарных опытов по физике, перевод с французского под редакцией приват-доцента Б.П.Вейнберга и

III, Ауэрбах, Властительница мира и ее тень (чтение об энергии и энтропии).

Для набора в тип. Шпенцера.

Статский советник Ар.Орбинский.

Одесса, 31 июля 1904 г. Стурдзовский переулок, 2, собств. дом.”

(ДАОО. - Ф. 9. - Оп. 1. - Спр. 403. - Арк. 130).

Перші книжки видавництва датовані наступним 1905 роком.

Засновниками товариства були приват-доценти Новоросійського університету В.Ф.Каган, С.Й.Шатуновський, А.Р.Орбинський та власник однієї з одеських друкарень М.П.Шпенцер. Життю і творчому шляху відомих математиків В.Ф.Кагана і С.Й.Шатуновського присвячена низка публікацій (IV, 11-14, 16-19). На жаль, цього не можна сказати про астронома А.Р.Орбинського (IV, 15). Робота над його біографією триває, і вона посяде належне місце у довіднику “Вчені вузів Одеси: Фізики. Астрономи. 1865-1945”, що має вийти в ОДНБ ім. М.Горького наступного року.

Центральною постаттю цієї спілки був В.Ф.Каган, на той час уже єдиний редактор ВОФЭМ, що з 1900 р. виготовлявся у друкарні М.П.Шпенцера (IV, 20-30). *“Редакционная работа Вениамина Федоровича приобщила его еще к кругу людей, связанных с издательским делом. Среди них были и многочисленные работники типографии, в которой печатался “Вестник”..., и владелец этой типографии М.Ф.Шпенцер, деятельный и культурный человек, сыгравший в деле издания научной и популярно-научной книги на Юге России немаловажную роль”*. (IV, 12, с. 14-15).

У липні 1908 року в одеських газетах було надруковане розпорядження старшого інспектора з нагляду за закладами друку за № 563: *“Вследствие циркулярного предложения Главного управления по делам печати от 24 июня сего года за № 6055 прошу гг. владельцев имеющих в Одессе книгоиздательских фирм сообщить мне к 1-му августа сего года свои имена и фамилии, а также названия и адреса содержаемых ими фирм. И. [сполняющий] об. [язанности] старшего инспектора С. Плаксин”*. (Ведомости градоначальства. - 1908. - 19 июля. - С. 2).

Відповідь на це розпорядження дала можливість встановити ще двох учасників товариства: *“Вследствие распоряжения Вашего Высокородия от 16 июля с.г. за № 563 честь имею сообщить, что участниками Товарищества для издания научных и популярно-научных сочинений из области физико-математических наук под фирмою “Книгоиздательство Матезис” в Одессе состоят: 1) Статский советник Федор Андреевич Бабичев, 2) Окончивший Университет Михаил Мойсеевич Иглицкий, 3) Приват-доцент Университета Веньямин Фалькович Каган, 4) Статский Советник Артемий Робертович Орбинский, 5) Приват-доцент Университета Самуил Осипович Шатуновский и 6) Одесский 2-й гильдии купец Мойсей Липович Шпенцер. Адрес фирмы: Типография М.Шпенцера, ул. Новосельского, д. № 66. Уполномоченный Т-ва “Mathesis” М.Шпенцер”*. (ДАОО. - Ф. 13. - Оп. 1. - Спр. 175. - Арк. 9).

Отже, учасниками товариства були ще астроном-спостерігач астрономічної обсерваторії університету Ф.А.Бабичев (IV, 1) і директор першої в Росії єврейської гімназії з правами М.М.Іглицький (IV, 2-10).

Кожний член товариства мав певні обов'язки. В.Ф.Каган очолив наукову комісію видавництва (IV, 12, с.15). Згадка про цю комісію дозволяє припустити, що були й інші комісії. Скоріше за все фінансовими питаннями займався А.Р.Орбинський. Син відомого фінансиста, педагога і громадського діяча, він сам багато років був членом правління, заступником голови правління Товариства взаємного кредиту, брав участь у роботі фінансової комісії університету (ДАОО. - Ф. 45. - Оп. 10. - Спр. 211. - Арк. 7). За друкування книжок, зрозуміло, відповідав М.П.Шпенцер, він здійснював і технічне редагування (IV, 23, с. 356).

Наукове редагування багатьох книжок здійснювали В.Ф.Каган (8 книг), С.Й.Шатуновський (11 книг), А.Р.Орбинський (19 книг). За загальною редакцією С.Й.Шатуновського у 1912-1913 рр. виходила серія “Библиотека элементарной математики”. Всього в серії було випущено чотири книжки, ще три були заявлені як ті, що готуються до друку, але, на жаль, не вийшли. Ідея

цієї серії була запозичена у відомої лейпцігської фірми V.G.Teubner, яка 1912 року почала випускати серію “Математична бібліотека”. Одна з чотирьох книжок, що вийшли друком в Одесі, була перекладом книжки з німецької серії¹. У ВОФЭМ у розділі “Собственные сообщения авторов, переводчиков и редакторов о выпущенных книгах” вміщено рецензію С.Й.Шатуновського на книгу В.Літцмана (I, 21), в якій наведено більш повну читацьку адресацію серії “Библиотека элементарной математики”: *“Высшая математика удел немногих. Но интересующихся элементарной математикой есть очень много; в медвежьих углах, в отдаленнейших закоулках России сидят учителя, инженеры, техники, иногда даже врачи и представители других профессий, сохранившие любовь к красоте математической мысли и склонные уделять им часы досуга. В старших классах каждой гимназии имеется несколько учеников, увлекающихся математикой и жаждущих узнать что-нибудь помимо того, что они готовят к урокам.”*(ВОФЭМ. - 1912. - № 565. - С. 175). Анотація до серії майже повністю наведена у Ю.Д.Каценельсона.

А.Р.Орбинський був редактором серії “Библиотека научных новостей”, в якій 1924 р. вийшло дві книги та були заявлені ще три. Значна, копітка редакційна робота докладно проаналізована в статті Ю.Д.Каценельсона, її відзначили і сучасники у численних рецензіях на видання “Матезису”. Ось, наприклад, думка відомого методиста-математика С.І.Шохор-Троцького про книгу Р.Дедекинда “Непрерывность и иррациональные числа”: *“В занимающем нас русском переводе, превосходно и с величайшей любовью к делу исполненном г. Шатуновским, заслуживают внимания и предисловие переводчика, и составленное им, по Георгу Кантору, приложение, содержащее в себе теорему о существовании трансцендентных чисел, и даже примечания переводчика, хотя и краткие, но чрезвычайно полезные для читателя, впервые читающего Дедекинда”*. (Рус. школа. - 1907. - № 10. - С. 22).

Не менш відомий методист-математик і фізик В.В.Лермантов писав у рецензії на “Астрономию для всех” С.Ньюкома: *“Редко попадают в русской литературе столь удачные популярные руководства, как книжка Ньюкома, а еще реже попадают такие хорошие переводы, как перевод А.Р.Орбинского...”* (Морской сб. - 1906. - № 5. - С. 3). Дійсну кількість книг, перекладених і відредагованих А.Р.Орбинським (у Ю.Д.Каценельсона вказано всього 8) вдалося встановити за списком, надрукованим у книзі Є. і А. Орбинських “Таблицы вексельного учета от 7% до 12%” (О., 1918). Безсумнівно, В.Ф.Каган, А.Р.Орбинський і С.Й.Шатуновський брали участь у перекладі та редагуванні тих книжок, де вказано: “За ред. ВОФЭМ”. У вищезгаданому списку А.Р.Орбинський наводить три таких книжки: Графф К. *Комета Галлея*; Лакур П., Аппель Я. *Историческая физика* і Пойтинг Дж. *Давление света*.

¹ Можна з упевненістю стверджувати, що для вивчення роботи видавництва Тейбнера члени “Матезису” виїжджали до Лейпціга. На підтвердження наведемо цитату з статті В.Ф.Кагана “Госиздат и научные издания”: *“Невольно напрашивалось сравнение с длинным корпусом, - настоящим дворцом, - научного издательства Тейбнера в Лейпциге”*. (Государственное издательство за пять лет. - М., 1924. - С. 106).

Коло обов'язків, які виконували ще два члени товариства, вдалося встановити завдяки вивченню такого цікавого документу, як записна книжка М.М.Іглицького; її він вів протягом останніх кількох місяців життя. Як свідчать записи, Ф.А.Бабичев та М.М.Іглицький працювали над каталогами видавництва, що виходили щороку з 1908 по 1914 рр. Вдалося знайти лише один такий каталог (I, 126), але й цього досить для того, щоб зрозуміти, якої великої роботи потребувало складання кожного з них. Каталог ілюстрований портретами авторів, до кожної книги дібрані рецензії з періодичних видань. Є у книжці записи про те, що М.М.Іглицький займався також і редагуванням книг. Записи про те, що засідання “Матезису” відбувалися майже щотижня, а часом і кілька разів на тиждень, на квартирах членів товариства, свідчать про велику і напружену роботу.

За роки свого існування “Матезис” видав 181 книгу. Навряд чи невелике число навіть дуже талановитих і працюючих особистостей могло б досягти таких вражаючих результатів, якби вони працювали самі. У розділі “Редактори. Перекладачі” представлені ті, кого залучали до роботи видавництва. Основне ядро складали вчені Новоросійського університету, друзі та однодумці, яких об'єднувала з членами товариства спільна наукова, просвітницька та громадська діяльність у Новоросійському товаристві природознавців, на Вищих жіночих курсах, у редакції ВОФЭМ та ін. Це І.В.Слешинський, І.Ю.Тимченко, Д.А.Крижановський, М.П.Кастерін, Д.Д.Хмиров, Б.П.Вейнберг, П.Г.Меліков, Є.С.Сльчанінов, В.В.Зав'ялов, Л.О.Тарасевич, Г.І.Танфільєв, М.М.Ланге. Науковими редакторами були такі відомі вчені старшого покоління, як К.О.Поссе, І.І.Боргман, О.Д.Хвольсон. Приємно бачити серед них тоді ще молодих, але вже відомих С.Н.Бернштейна, Я.В.Успенського, Л.І.Мандельштама і М.Д.Папалексі. Багато хто з талановитих молодих людей, що залучалися до перекладання книг, у подальшому теж стали відомими ученими. Це І.В.Арнольд (батько видатного математика В.І.Арнольда), Г.М.Фіхтенгольц (тоді - викладач гімназії М.М.Іглицького), Є.А.Кирилов (тоді - студент, лаборант, магістрант Новоросійського університету), Б.Ф.Цомакіон (тоді - студент Новоросійського університету). Пошуки матеріалів про деяких редакторів і перекладачів були вельми складними. Це пояснюється тим, що їхні долі склалися по-різному: Ю.Г.Рабинович і Я.В.Успенський емігрували, Б.Ф.Цомакіон був репресований, дехто просто не став настільки відомим, щоб залишити про себе друквані матеріали.

Серед працівників видавництва були і такі, прізвища яких не відбиті у вихідних даних книг, але їх внесок заслуговує на увагу. Так, слід відзначити І.А.Гібша, який вів значну редакційну роботу і у ВОФЭМ, і у “Матезисі”.

Високий рівень книг залежав не лише від уміння залучити до співпраці талановитих і компетентних особистостей, але і від уміння створити атмосферу довіри їх до видавців. Уявлення про взаємини з авторами дає підписаний членами “Матезису” некролог видатного вченого О.В.Клоссовського, який надруковано у 3-му виданні “Основ метеорології”: *“Близко заинтересовавшись работой Товарищества, более, чем на половину, состоявшего из его учеников, Александр Викентьевич с искренним участием следил за развитием и расширением нашего, связанного со столь многими*

трудностями и заботами, дела. И убедившись в правильности основ, на которых строилось почти единственное в России, посвященное точному знанию, издательство, Александр Викентьевич отдал в наши руки едва ли не любимейшее свое детище, “Основы метеорологии”, появляющееся теперь уже третьим изданием, которое судьба не дала ему увидеть, но которое он подготовил к печати до последней строки. Всегда строгий к себе, Александр Викентьевич был требователен и к своим издателям. Но как он умел и ценить всякое внимание к его требованиям, всякое старание удовлетворить их, поскольку то позволяли наличные условия!..

Эта дружная работа, не омраченная ни одной тенью, создала ту атмосферу взаимного доверия и уважения, которая является лучшей наградой издателям, редко встречающим правильное отношение к своему нелегкому служению делу русской культуры. И память об этих отношениях всегда останется одним из самых светлых воспоминаний всей издательской работы Товарищества «Матезис»”.

Важливим питанням є економічна природа видавництва, яке, як ми бачили вище, було товариством під фірмою “Книгоиздательство Матезис”. Що це означає? Статті “Товарищество” більшого або меншого обсягу є в усіх дореволюційних енциклопедіях, у них йдеться про різні форми товариств та їхні юридичні особливості. Спільним є те, що товариство - це союз осіб, що об’єднали свої кошти і діяльність для досягнення загальної мети. Які ж кошти могли об’єднати члени товариства “Матезис”? Багатими людьми вони не були. Справа в тому, що платня приват-доцента була недостатньою навіть для пристойного існування, тому більшість учених Новоросійського університету викладали ще й у середніх учбових закладах. Так, наприклад, І.В.Слешинський, В.Ф.Каган, С.Й.Шатуновський, Ю.Г.Рабинович, Г.М.Фіхтенгольц викладали в гімназії М.М.Іглицького, яка за рівнем викладання математики була однією з кращих в Російській імперії. Є підстави вважати, що М.М.Іглицький та А.Р.Орбинський були заможнішими за інших членів товариства, але організація видавництва вимагала значних коштів. При вивченні звітів Одеського товариства взаємного кредиту та списків його членів було встановлено, що засновники “Матезису” були членами цього товариства (А.Р.Орбинський - з 1898, В.Ф.Каган - з 1902, всі інші - з 1903), неодноразово обирались його уповноваженими. З 1908 р. “Матезис” став колективним членом товариства (Список членов Одесского общества взаимного кредита на 1-е января 1909 года. - О., 1909. - С. 123), отже можна з впевненістю стверджувати, що саме там були одержані кредити для заснування видавництва.

У 1908-1912 рр. видавництво пережило період розквіту. Воно увійшло до числа найбільших видавництв Росії (Статистика произведений печати, вышедших в России в 1910 году. - С.Пб., 1911. - С. 86). 1910 р. було видано 21 книгу (за нашими даними - 26), загальним тиражем 76 500 примірників на суму 94 750 крб. Перед Першою світовою війною видавництво стало відчувати фінансові труднощі. У листі Л.О.Тарасевичу від 6 жовтня 1913 р. В.Ф.Каган писав: “Нехороши и дела “Матезиса”. Вследствие ли того, что мы плохие коммерсанты, или мы немножечко зарвались-увлеклись, или конкуренция

слишком уж окрепла, но только книги идут не с той быстротой, как раньше, а это для нас очень чувствительно и создает довольно затруднительное положение. Во всяком случае, мы теперь от новых изданий воздерживаемся, пока не станем несколько тверже на ноги”. (III, 8, с. 148). Але не такі то були люди, щоб просто спостерігати, як гине справа, в яку було вкладено стільки сил і енергії. Були зроблені певні кроки для врятування видавництва. Цілком вірогідно, що члени товариства “Матезис” стали акціонерами Південно-Російського товариства друкарської справи (VIII, 1)². Підстави для такого висновку є. Перш за все, були вивчені звіти цього товариства з 1896 по 1915 рр. Виявилось, що у 1913-1914 рр. А.Р.Орбинський був членом ревізійної комісії товариства, а виконувати ці обов’язки міг тільки член товариства. Є ще докази. У спогадах про М.П.Шпенцера його дочка В.М.Інбер пише, що перед Першою світовою війною у батька з’явилися компаньйони. *“Сначала это были просто друзья, теперь это были акционеры. Зашурали акции, зазвучало слово “сейф”* (IV, 22, с. 301). У журналі “Одесский печатник” знайдено замітку “Разделяй и властвуй”, де йдеться про те, що друкарня Шпенцера належить Акціонерному Південно-Російському товариству друкарської справи (1918. - № 6. - С. 15). Крім того, у списку одеських друкарень, складеному на вимогу уряду гетьмана П.Скоропадського, друкарні Шпенцера немає (Плаксін С. Спес друкарень і літографій в Одеському Отаманстві // Вістн. Одеси. - 1918. - 29 жовт.). Два останніх факти узгоджуються з твердженням, що на початку 1918 року типографію Шпенцера було продано Акціонерному Південно-Російському товариству друкарської справи (IV, 28, с. 145).

Зрозуміло, що ні світова війна, ні війна громадянська розквіту видавництва не сприяли. У квітні 1919 р. в Одесу ввійшла Червона Армія. В газеті “Известия Одесского совета рабочих, крестьянских и красноармейских депутатов” з номера в номер друкуються списки підприємств, обкладених контрибуцією. У списку “Обложение буржуазии. Секция книжных магазинов, букинистов, книгоиздательств, нотных магазинов и торгующих музыкальными инструментами”, надрукованому 20 травня 1919 р., знаходимо і “Матезис”. Але вже в додатку № 55 до цієї газети від 5 червня 1919 р. читаємо інформацію “Об обложении контрибуцией трудовой интеллигенции”. Наведемо уривок з цього цікавого свідчення епохи: *“Среди ряда жалоб, поступающих в главную комиссию по обложению контрибуцией, обращают на себя внимание жалобы представителей интеллигенции, произвольно облагаемой различными секционными комитетами.*

Главная комиссия, исходя из того принципа, что трудовая интеллигенция ни в коем случае не может быть причислена к эксплуатирующим классам или же нажившим благодаря спекуляции громадные деньги, удовлетворяет

² Це досить велике підприємство, акціонерами якого були такі відомі люди, як Г.Г.Маразлі, А.А.Анатра, К.А.Гаєвський, А.С.Боріневич, Ю.М.Дмитренко, С.А.Ландесман, І.Г.Мандельштам, М.Г.Рейнгерц, М.П.Цакні та ін. (на 1909 р. - 101 акціонер). У списку службовців і робітників товариства 1908 р. - 177 прізвищ (ДАОО. - Ф. 13. - Оп. 1. - Спр. 174. - Арк. 168-171). Того ж року в друкарні Шпенцера працювали 22 особи (ДАОО. - Ф. 13. - Оп. 1. - Спр. 174. - Арк. 72).

большинство основательных жалоб, исходящих от представителей лиц интеллигентного труда.

В последние дни, например, была снята контрибуция в 20 тыс. руб., наложенная типографской секцией на научное предприятие “Матезис”, никогда не занимавшееся спекуляцией”.

Влада знову змінюється: наприкінці серпня Одесу займає Добровольча армія А.І.Денікіна, і через місяць на першій сторінці “Одесского листка” (26-29 вересня) з’являється така об’ява: *“Книгоиздательское товарищество “Матезис”, имея в виду преобразоваться в акционерное общество с основным капиталом в четыре миллиона руб., приглашает желающих подписаться на подлежащие продаже акции. При подписке вносится 10% подписной суммы. Подписные деньги могут быть вносимы на текущие счета товарищества “Матезис”: Русский для внешней торговли банк (Дерибасовская, 6) и в Обществе взаимного кредита (Пушкинская, 10); в контору Южно-Русского общества печатного дела (Пушкинская, 18) и в кассу акционерного общества “Иван Мах” (Преображенская, 25). Справки в тех же местах”.*

Навряд чи знайшлося багато бажаючих підписатися на акції, але це вже не мало значення, бо в лютому 1920 року в Одесі було знову встановлено Радянську владу, як писали раніше, - назавжди.

Нова економічна політика радянського уряду створила умови для відновлення діяльності видавництва у 1922-1925 рр. Закономірним проявом НЕПу у видавничій справі було розширення приватного сектора. 18 серпня 1921 р. була прийнята Постанова Наркомату освіти про приватні видавництва, якою на Держвидав було покладено затвердження їхніх видавничих планів та контролювання змісту рукописів (Издательское дело в первые годы Советской власти (1917-1922): Сб. док. и материалов. - М., 1972. - С. 104). Аналогічна постанова “Про приватні видавництва” була прийнята РНК УРСР 18 жовтня 1921 р. (Сборник узаконений и распоряжений Рабоче-Крестьянского правительства 15-26 октября 1921 г. - X., 1921. - № 21. - С. 719). У постанові ті самі права були надані Всеукраїнському державному видавництву. 12 грудня того ж року був прийнятий основний документ - декрет Раднаркому про приватні видавництва. В ньому було визначено правову основу створення і діяльності приватних видавництв (Издательское дело в первые годы Советской власти (1917-1922): Сб. док. и материалов. - М., 1972. - С. 112-113). Всі існуючі видавництва мали бути перереєстровані. Приватним видавцям дозволялося мати власні друкарні, контори, склади, магазини. За декретом кожний рукопис міг бути переданий до друку тільки з дозволу Державного видавництва, його відділень на місцях, а де їх нема - губернських політико-просвітницьких комітетів.

Відповідна постанова Раднаркому УРСР була прийнята 29 серпня 1922 р., а 19 вересня було надруковане розпорядження Центрального управління у справах друку УРСР про реєстрацію видавництв (Вісті ВУЦВК. - 1922. - 19 верес. - С. 3). У тій самій газеті - інформація про порядок отримання дозволу на відкриття видавництва.

Цікаво прослідити, як ці постанови виконувалися в Одесі. У фондах Державного архіву Одеської області зберігається наказ Губвиконкому по

губвідділу у справах друку (ДАОО. - Ф. Р-99. - Оп. 1. - Спр. 32. - Арк. 334, 334 зв.). За цим наказом усі видавництва мали бути зареєстровані у десятиденний термін в Одеському губвідділі у справах друку (Пушкінська, 3); на всіх дозволених до випуску творах друку вимагалось вказувати місто, назву друкарні, тираж, номер дозволу, абрєвіатуру Р.О.П. (“разрешено отделом печати”). Дійсно, всі ці реквізити стоять на книжках “Матезису” радянського часу.

У 1922-1923 рр. в Україні було зареєстровано 23 державних, 10 кооперативних, 4 партійних, 5 профспілкових і 7 приватних видавництв (Молодчиков А.В. Книгоиздательское дело в Украинской ССР (1917-1960) // Книга: Исслед. и материалы. - М., 1961. - Сб. 5. - С. 67.)

Приватні видавництва могли вільно продавати випущені твори друку, але Держвидав та його органи на місцях дістали переважне право придбання всього тиражу або його частини. В адресній книзі “Вся Одесса” за 1923 р. у відділі об’яв читаємо: *“Государственное издательство Украины, одесское отделение: исключительная продажа книг издательств “Коммунист”, “Матезис”, государственных издательств и крупнейших кооперативных и областных издательств”*. На книгах “Матезису”, виданих 1923 р., стоять штампи: *“Склад издания: Одесское отделение Гос. Изд. Украины, Пушкинская, 1”*, а на книгах, виданих наступного року: *“Склад издания: Одесское отделение Гос. Изд. Украины, Лассалья, 33”*.

Відновлення діяльності “Матезису” відбувалося вже за відсутності В.Ф.Кагана. Він прийняв пропозицію О.Ю.Шмідта, який на той час керував Державним видавництвом, очолити його Науковий відділ. Ще раніше О.Ю.Шмідт пропонував приєднати “Матезис” до Держвидаву. Вважаю за потрібне навести повний текст листа з цією пропозицією через те, що в ньому є і висока оцінка діяльності “Матезиса”, і причини, що привели до згортання його роботи:

*“Глубокоуважаемый Вениамин Федорович,
нет никакого сомнения, что издательство Mathesis дало высшие в стране достижения в области книги по точным наукам. Продолжение этой работы есть насущная культурная потребность.*

С другой стороны, Госиздат чувствует себя обязанным дать научную и научно-популярную литературу. Волей-неволей мы очутимся перед необходимостью выпустить аналогичные книги, а отчасти даже переиздать те же. Боюсь, не вышло бы плохо: Госиздат, как экономически подавляюще сильный, погубит возможность возрождения Mathesis’a, не воспользовавшись его навыками и традициями.

Поэтому предлагаю следующее. Нам с Вами объединиться. Госиздат дал бы капитал для возрождения Mathesis’a под Вашей дирекцией. Это было бы автономное предприятие Госиздата РСФСР. Аналогичный опыт проделан с издательством “Всемирная литература” (Горький, Тихонов) и дал прекрасные результаты. Обе стороны весьма довольны.

Прошу обдумать этот вопрос и сообщить свое мнение...” (IV, 12, с. 19).

Але автономним підприємством Держвидаву “Матезис” не став. Книговидавнича справа була монополізована державою. Лише окремі приватні

видавництва, наприклад, видавництво братів Гранат, перейшли межу першого десятиріччя радянської влади (Назаров А.Н. Очерки истории советского книгоиздательства. - М., 1952. - С. 115-116).

Висока оцінка діяльності “Матезису”, висловлена О.Ю.Шмідтом, ґрунтувалася на результатах багаторічних зусиль видавництва. Раніше вже йшлося про добір та науковий рівень книг, виданих “Матезисом”, але не менш важливим був і поліграфічний рівень видань. Це відзначалося багатьма рецензентами того часу. Серед них був відомий критик, вчений-фізик О.Й.Бачинський (Весы. - 1905. - № 2. - С. 74; № 3. - С. 67; № 5. - С. 60-61; № 12. - С. 84-85) і навіть В.Я.Брюсов, якого зацікавила “Философская хрестоматия” Б.Шміда (Весы. - 1908. - № 1. - С. 103-104). І навряд чи були перебільшенням такі характеристики: “Книга издана прекрасно, как вообще все издания “Матезис” (Рец. на I, 5 // Рус. мысль. - 1907. - Кн. 12. - С. 254); “В выпуске 155 превосходных рисунков и чертежей” (Рец. на I, 49 // Пед. сб. - 1907. - Ноябрь. - С. 450); “Перед нами безукоризненно переведенная и великолепно изданная книга” (Рец. на I, 36 // Физик-любитель. - 1906. - Янв.-февр.). В художньому оформленні книг брали участь художники-професіонали. Одним з елементів високої книжкової культури є видавничий знак. На замовлення видавництва відомий художник А.А.Ждаха (VII, 1-6) виконав шість варіантів знака (III, 13), були відібрані два з них. Один стояв на титульному аркуші та передній обкладинці книжки, а другий - на тильній. Обкладинки й останні сторінки кількох книг прикрашає сова, можливо, це була третя марка видавництва. Не має сумніву в тому, що багато обкладинок теж було виконано А.А.Ждахою. У створенні обкладинок брав участь і відомий книжковий графік М.І.Соломонов (VII, 7). Йому належить обкладинка книги С.Тромгольта “Игры со спичками”. Подібна за стилем обкладинка книги Р.Нимфюра “Воздухоплавание”.

Поряд з високим поліграфічним рівнем книг “Матезису” їхнім дуже великим достоїнством була доступна ціна, що теж відзначалось у багатьох рецензіях. “Изящно изданный и недорогой сборник прочтется каждым интересующимся с большим интересом...” (Рец. на I, 68 // Вестник знания. - 1906. - № 5. - С. 136). “Издана она, как вообще все издания “Mathesis”, безукоризненно, что не повлияло на цену книги” (Рец. на I, 42 // Рус. мысль. - 1908. - Кн. 4. - С. 90). “Издана книга очень хорошо, настолько хорошо, что цену - 2 рубля за книгу в 250 стр. - нужно признать невысокой” (Рец. на I, 86 // Мир божий. - 1905. - Апр., отд. 2. - С. 127). “Цена, при подписке, невысокая, а потому представляется весьма желательным, чтобы наши средние учебные заведения подписались на эту интересную книгу” (Рец. на I, 49 // Журн. М-ва народного просвещения. - 1907. - № 12. - С. 243).

Де ж друкувалися книги “Матезиса”? В перші роки існування видавництва - у друкарні Шпенцера. Надалі картина ускладнюється і, вивчивши окрему таблицю, читач дізнається, які саме друкарні Одеси брали участь у виготовленні книг, та ознайомиться із статистикою в розрізі друкарень та років. Більшість книг було виготовлено у друкарні Акціонерного Південно-

Російського товариства друкарської справи (75 кн.). Там для “Матезису” були виготовлені спеціальні шрифти³.

Всього протягом 1904-1925 рр. було надруковано 181 книгу (том), 125 - назв, 136 - першим виданням. До 1913 р. видавництво розміщувалося у друкарні Шпенцера на вул. Новосельського, 66. 1913 р. Шпенцер переїхав до нового власного будинку у Стурдзовському провулку, 3а (нині - друкарня Одеської книжкової фабрики, пров. Віри Інбер, 5), і з того часу саме ця адреса вказується у прикнижкових каталогах (див. також: Вся торгово-промисленна Одесса: Адресно-справ. кн. на 1914 г. - С. 423. Як представник видавництва там вказується Ф.А.Бабичев). Спроектував та побудував будівлю типолітографії відомий одеський архітектор А.Б.Мінкус (VIII, 6). У книжках радянського періоду як адреса видавництва зазначена адреса власного будинку А.Р.Орбинського (тоді вже, мабуть, не власного, будівля не зберіглася): Стурдзовський пров., 2 (див. також: Вся Одесса. 1924. - О., 1924. - С. 104; Вся Одесса. 1925. - О., 1925. - С. 213. В обох довідниках членами редколегії вказані професори А.Р.Орбинський і С.Й.Шатуновський). Головний склад містився при редакції, і ті, хто виписував видання на суму 5 крб і більше, за пересилку не платили. Каталог надсилався безкоштовно. Зрозуміло, що книги видавництва продавались у книжкових магазинах. Так, в ілюстрованому додатку до газети “Одесские новости” від 11 червня 1911 року знаходимо каталог видань “Матезису”, що продавались у книжковому магазині газети. В інших містах склади видавництва знаходилися: Москва: кн. магазин “Образование”, Кузнецький міст, 11; Санкт-Петербург: кн. магазин Г.С.Цукермана, Олександрівська площа, 5; Варшава: кн. магазин “Орос”, Новий світ, 70; Київ: кн. магазин В.А.Просьяниченко, вул. Фундукліївська; Вільно: акц. т-во “Лектор” (продаж видань на виплат).

Списки книг, поданих до цензурного комітету, дають змогу встановити їх тиражі (ДАОО. - Ф. 12. - Оп. 1. - Спр. 15. - Арк. 28, 42, 44, 82, 100, 102, 104, 106; Спр. 27. - Арк. 72). 2000-3000 примірників приватного видавництва на ті часи були значним досягненням. Якщо книга користувалася попитом і розпродавалася (у списках і каталогах це обов'язково відзначалося), то її перевидавали вдруге і навіть утретє. Наприклад, “Успехи физики”, надруковані 1905 року тиражем 1200 примірників, були перевидані ще двічі (1907, 1910). Своєрідний рекорд встановила книга Фелікса Ауербаха “Царица мира и ее тень”, яка витримала шість видань (1905, 1907, 1909, 1910, 1911, 1913).

Визнанням значення діяльності видавництва стало те, що значне число видань “Матезису” було рекомендовано вченою комісією Міністерства народної освіти для бібліотек середніх учбових закладів. Це сприяло широкому розповсюдженню видань “Матезису” в Російській імперії, штампи бібліотек великих і малих міст країни яскраво свідчать про це. Важко переоцінити

³ Про це йдеться у невеликій замітці (III, 14). Є підстави вважати, що інформація надана відомим фізиком Г.В.Скроцьким, який збирався надрукувати статтю про “Матезис” в “Большой Советской Энциклопедии”.

значення цих книг для народної освіти.* *“Несомненно, они привлекли очень многих к занятиям математикой, содействовали повышению уровня ее преподавания и в средней, и в высшей школе”*, - писали відомі математики Б.В.Гнеденко та І.Б.Погребиський (III, 2, с. 418).

Деякі книги “Матезису” неодноразово перевидавалися за радянських часів і навіть ті, старі, видані на початку минулого сторіччя і нині продовжують служити науці. Посилання на них можна знайти у сучасних наукових працях. Наприклад, у статті філософа В.Б.Губіна “История с энтропией” знаходимо високу оцінку книги Ф.Ауэрбаха: *“Может быть, наилучшее популярное объяснение понятия энтропии в широком понимании содержится в старой брошюре Ф.Ауэрбаха “Царица мира и ее тень” - записи лекции начала века”*. (Филос. науки. - 1997. - Вып. 3-4. - С. 98-120).

Ще в 1960-х роках книги видавництва продавалися в букіністичних магазинах і користувалися попитом, про що свідчить зростання цін на них у букіністичних каталогах-прейскурантах (III, 21). Є книги “Матезису” і в сучасних електронних каталогах антикварних книг.

Книги з математики, фізики, астрономії, хімії, біології, історії та філософії природознавства, що побачили світ завдяки видавництву “Матезис”, залишили глибокий слід в історії науки, освіти, книговидавничої справи.

* Цікаво відзначити, що, наприклад, задачі з книги Е.Фурре (I,28) пізніше неодноразово використовувалися на математичних олімпіадах. Не дивно, що 2000 р. обидві книги (I,28,29) були перевидані у Москві науково-видавничим центром “Регулярная и хаотическая динамика”.

І. КАТАЛОГ

ЧИСТА ТА ПРИКЛАДНА МАТЕМАТИКА

X-1803	<u>106</u> 869; 1096		1. Адлер А. Теория геометрических построений / Пер. с нем. Г.М.Фихтенгольца; Под ред. и с прим. С.О.Шатуновского. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1910. - XXVI, 325 с., 179 черт. Те саме / Предисл. С.О.Шатуновского. - 2-е изд. - О.: 1-я гос. тип. им. К.Маркса, 1924. - XII, 302 с.
X-1959	<u>106</u> 978		2. Аппель П., Дотевилль С. Курс теоретической механики: Введение в изучение физики и прикладной механики: [В 2 вып.] / Пер. с фр. И.Л.Левинтова; Под ред., с прим. и предисл. С.О.Шатуновского. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1912. - Вып. 1-2. На тит. арк. пр. 112/259 штамп: <i>Дар профессора Н.С.Васильева.</i> В а с и л ь є в Микола Семенович (1876-1955) - математик, механік. <i>Про нього:</i> Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біогр. слов. - О., 2000. - Т. 2: А-І. - С. 204-207. Вып. I. - XV, [2], 385, [14] с., 136 черт. Вып. II. - XV, 359 с., 86 черт.
X-1963	<u>104</u> 189		3. Больцано Б. Парадоксы бесконечного / [Изданные по посмертной рукописи автора Фр.Пригожинским]; Пер. с нем. под ред. и с предисл. И.В.Слешинского. - О.: Тип. Л.С.Шутака, 1911. - VI, [2], 119 с., 12 черт. - (Б-ка классиков точного знания; IV). 4. Борель Э. Элементарная математика / Пер. с нем. изд., обраб. П.Штеккелем; Под ред. и с предисл. В.Ф.Кагана. - О.: Тип. "Техник", 1911-1912. Ч. 1: Арифметика и алгебра. - 1911. - LXIV, 434 с. Ч. 2: Геометрия / Пер. с нем. И.Л.Левинтова. - 1912. - XXII, 334 с., 403 черт.
X-1964	<u>104</u> 214	<u>106</u> 3174	
X-1609, 3029	<u>104</u> 588		5*. Вебер Г., Вельштейн И. Энциклопедия элементарной математики: Руководство для преподающих и изучающих элементарную математику / Пер. с нем. под ред. и с прим. В.Ф.Кагана. - 1906-1910. Т. 1: Элементарная алгебра и анализ / [Пер. с нем. Б.Ф.Цомакиона]. - О.: Тип. бланкоизд-ва М.П.Шпенцера, 1907. - XXIV, 622 с., 38 черт. Вып. 1. - 1906. - XIV, 256 с. Вып. 2. - 1907. - [256-622], [1] с. Т. 2: Энциклопедия элементарной геометрии. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1909-1910. Кн. 1: Основания геометрии. - 1909. - XII, 362 с., 142 черт., 5 рис.

* Видання, позначені зірочкою, були рекомендовані Міністерством народної освіти для бібліотек середніх навчальних закладів.

X-1609, 3029	<u>104</u> 589	Кн. 2, 3: Тригонометрия, аналитическая геометрия и стереометрия. - 1910. - VIII, 321 с., 107 черт. Те саме. - 2-е изд., доп. и испр. - 1911-1914. Т. 1: Элементарная алгебра и анализ. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1911. - XXIII, 666 с., 38 черт. Т. 2: Энциклопедия элементарной геометрии. Кн. 1: Основания геометрии. - О.: Тип. под фирмой "Вестник виноделия", 1913. - XII, 360 с., 142 черт., 5 рис. Кн. 2, 3: Тригонометрия, аналитическая геометрия и стереометрия. - О.: Тип. "Техник", 1914. - VIII, 321 с., 107 черт.
X-1806	<u>104</u> 3584	6*. Гейберг И. Новое сочинение Архимеда: Послание Архимеда к Эратосфену о некоторых теоремах механики / Пер. с нем. под ред. ВОФЭМ; Предисл. И.Ю.Тимченко. - О.: Тип. бланкоизд-ва М.П.Шпенцера, 1909. - XV, 27 с., 14 черт.: портр. - (Б-ка классиков точного знания; II). На пр. 104/3584 штампы: <i>Математичний кабінет Одеського Фізико-хіміко-математичного Ін-ту;</i> <i>Математичний кабінет Одеського ун-ту. Фізмат факультет.</i>
X-1611	<u>105</u> 502; 1420	7*. Дедекинд Р. Непрерывность и иррациональные числа / Пер. с нем., вступ. ст., прим. С.О.Шатуновского с его ст. "Доказательство существования трансцендентных чисел". - О.: Тип. бланкоизд-ва М.П.Шпенцера, 1906. - 40 с.
X-1611	<u>б</u> 32457	Те саме. - 2-е изд. - О.: Тип. Л.С.Шутака, 1909. - (Б-ка классиков точного знания; I). Те саме. - 3-е изд. - О.: Тип. "Техник", 1913. - (Б-ка классиков точного знания; I).
X-4307		Те саме. - 4-е изд., испр. - О.: 3-я гос. тип. им. т.Троцкого, 1923. - 44 с. - (Б-ка классиков точного знания; I).
X-1970	<u>106</u> 1094; 1095	8. Дзиобек О. Курс аналитической геометрии / Пер. с нем. Г.М.Фихтенгольца; Под ред. и с прим. В.Н.Шифф. - О.: Тип. Л.С.Шутака, 1911-1912. Ч. 1: Аналитическая геометрия на плоскости. - 1911. - VIII, 390 с., 87 черт.
X-1970	<u>106</u> 1094	Ч. 2: Аналитическая геометрия в пространстве. - 1912. - VIII, 356 с., 36 черт.
X-2104		9. Дзык П.Г. Сборник стереометрических задач на комбинации геометрических тел / Под ред. Я.В.Успенского. - О.: Тип. "Техник", 1914. - 71 с.
X-2396	<u>104</u> 234	10. Журдэн Ф. Природа математики / Пер. с англ. А.А.Мочульского; Под ред. и с прим. И.Ю.Тимченко. - О.: 3-я гос. тип. им. т.Троцкого, 1923. - VIII, 177 с.
X-1752	<u>б</u> 28803	11. Каган В.Ф. Задача обоснования геометрии в современной постановке: Речь, произнесенная при защите диссертации на степень магистра чистой математики. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1908. - 35 с., 11 черт.

X-2105	<u>6</u> 32469	<u>105</u> 1305	<p>12. Каган В.Ф. О преобразовании многогранников: Доклад, прочитанный в общем собрании I-го всерос. съезда преподавателей математики. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1913. - 27 с., 10 черт.</p> <p>Написи на пр. 105/1305: на обкл.: <i>Одесса, 1927 г.</i>; на форзаці: <i>Ю.С.Сикорский, Одесса.</i></p> <p>С и к о р с ь к и й Юрій Станіславович (1879-1954) - проф. математики кількох одеських вузів.</p> <p><i>Про нього:</i> История отечественной математики. - К., 1970. - Т. 4, кн. 2: 1917-1967. - С. 611.</p>
X-1809	<u>105</u> 2716; 2717		<p>13*. Каган В. Что такое алгебра? - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, [1910]. - 72 с.</p> <p>На пр. 105/2717 штампи: <i>Математичний кабінет Одеського Фізико-хіміко-математичного Ін-ту;</i> <i>Математичний кабінет Одеського ун-ту. Фізмат факультет.</i></p>
X-1972	<u>104</u> 1355; 1581		<p>14. Клейн Ф. Вопросы элементарной и высшей математики: Лекции, читанные в Гёттингенском ун-те. Ч. 1. Арифметика, алгебра и анализ / Пер. с нем. Д.А.Крыжановского; Под ред. и с доп. В.Ф.Кагана. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1912. - XIX, 486 с.: рис.</p>
X-1747	<u>108</u> 1916		<p>15*. Ковалевский Г. Введение в исчисление бесконечно малых / Пер. с нем. Л.С.Бри; Под ред. и с прим. С.О.Шатуновского. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1909. - VIII, 140 с., 18 черт.</p>
X-8755	<u>108</u> 855; 1916		<p>Те саме / Пер. с нем. И.В.Арнольда. - 2-е изд., перераб. - О.: Тип. "Техник", 1919. - [2], 92 с., 25 черт.</p>
	<u>108</u> 857; 1844		<p>16. Ковалевский Г. Основы дифференциального и интегрального исчисления / Пер. с нем. под ред. и с прим. С.О.Шатуновского. - О.: Тип. Л.С.Шутака, 1911. - [8], 503 с., 31 черт.</p>
X-1753	<u>13</u> 119		<p>17. Кутюра Л. Алгебра логики / Пер. с фр. с прибавлениями И.В.Слешинского. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1909. - IV, 107, XIII с.</p>
X-1763	<u>110</u> 157		<p>18. Кэджори Ф. История элементарной математики с указаниями на методы преподавания / Пер. с англ. под ред., с прим. и прибавлениями И.Ю.Тимченко. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1910. - VIII, 368 с.: рис.</p>
X>5438	<u>104</u> 1520		<p>Те саме. - 2-е изд., испр. и доп. - 1917. - XII, 478 с. - Друк. не встановлено.</p>
V>9097	<u>104</u> 3568		<p>19. Леффлер Е. Цифры и цифровые системы культурных народов в древности и в новое время / Пер. с нем. И.Л.Левинтова. - О.: Тип. "Техник", 1913. - 100, [2] с. - (Б-ка элементар. математики; IV).</p> <p>На пр. V>9097 штамп: <i>Николаевская обществ. б-ка.</i></p>
	<u>104</u> 3636		<p>20. Литцман В., Триер В. В чем ошибка?: Ложные умозаключения и ученические ошибки / Пер. с нем. Л.С.Левинной-Бри. - О.: 1-я гос.</p>

		тип. им. К.Маркса, 1923. - [4], 78 с., 24 черт. Штампи: <i>Математичний кабінет Одеського Фізико-хіміко-математичного Ін-ту;</i> <i>Математичний кабінет Одеського ун-ту. Фізмат факультет.</i>
X-1973	<u>106</u> 1140; 3509	21. Литцманн В. Теорема Пифагора: С приложением некоторых сведений о теореме Ферма: Пер. с нем. - О.: Тип. Л.С.Шутака, 1912. - IV, 80 с., 44 черт. - (Б-ка элементар. математики; I). На пр. 106/1140 штамп: <i>Техникум землеустройства и мелиорации, Одесса, Чичерина, 4.</i>
X-1845		22. Марков А. Исчисление конечных разностей. - 2-е изд., пересмотр. и доп. авт. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1910. - VI, 274 с.
	<u>105</u> 2713	23. Негто Е. Начала теории определителей / Пер. с нем. под ред. и с прим. О.С.Шатуновского. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1912. - VIII, 156 с. Штампи: <i>Библиотека Союза студентов-техников г. Одессы;</i> <i>Библиотека Политехнического ин-та в Одессе;</i> <i>Бібліотека ім. Г.К.Суслова Одес. інституту інженерів водного транспорту;</i> <i>Математичний кабінет Одеського ун-ту. Фізмат факультет.</i>
X-1764	<u>a</u> 26531	24. Роу С. Геометрические упражнения с куском бумаги / Пер. с англ. под ред. А.Р.Орбинского. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1910. - IX, 173 с., 87 рис. и черт.
X-1764	<u>106</u> 3684	Те саме. - 2-е изд. - О.: 1-я гос. тип. им. К.Маркса, 1923. - VIII, 166, [1] с., 87 рис. и черт.
X-1960	<u>106</u> 3690	25. Рудио Ф. Квадратура круга: История задачи о квадратуре круга с древнейших времен до наших дней с приложением 4 ст. об изменении круга Архимеда, Гюйгенса, Лагранжа / Пер. с нем. под ред. и с прим. С.Н.Бернштейна. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1911. - VIII, 155 с.: черт. - (Б-ка классиков точного знания; III). На пр. ОНУ штампы: <i>Дар профессора С.О.Шатуновського;</i> <i>Математичний кабінет Одеського Фізико-хіміко-математичного Ін-ту;</i> <i>Математичний кабінет Одеського ун-ту. Фізмат факультет.</i>
		26. Русская математическая библиография: Список сочинений по чистой и прикладной математике, напечатанных в России в ... / Под ред. Д.М.Синцова. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1910-1912. На пр. 104/578 штампы: <i>Дар профессора С.О.Шатуновського;</i> <i>Математичний кабінет Одеського Фізико-хіміко-математичного Ін-ту;</i>

		<i>Математичний кабінет Одеського ун-ту. Фізмат факультет.</i>
XVI-1323	<u>104</u> 578	Вып. 1: ...1908 году. - 1910. - 74, III с.
XVI-1323; 12750	<u>104</u> 578; 3627	Вып. 2: ...1910 году. - 1912. - XIV, 92 с.
X-1983	<u>б</u> 32432	27. Филиппов А.О. Четыре арифметические действия: Числа натуральные. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1912. - [4], 87 с.
X-2111		28. Фурре Е. Геометрические головоломки и паралогизмы / Пер. с фр. К.И.Баковой. - О.: Тип. "Техник", 1912. - 52 с., 82 черт. - (Б-ка элементар. математики; III).
X-2112	<u>110</u> 167	29. Фурре Е. Очерк истории элементарной геометрии / Пер. с фр. А.И.Бакова. - О.: Тип. под фирмой "Вестник виноделия", 1912. - 48, 16 с., 5 черт., 1 табл.: портр. - (Б-ка элементар. математики; II). На пр. 110/167 штамп: <i>Техникум землеустройства и мелиорации, Одесса, Чичерина, 4.</i>
X-1721	<u>106</u> 1138	30. Циммерман В.А. Объем шара, шарового сегмента и шарового слоя. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1908. - 34, [6] с., 6 рис. 31. Чезаро Э. Элементарный учебник алгебраического анализа и исчисления бесконечно малых: С многочислен. примерами для упражнения / Пер. с нем.; С прим. и доп. К.А.Поссе. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1913-1914. На пр. 108/2722: Напис на форзаці: <i>Ю.С.Сикорский, приобретено в Одессе, март 1927;</i> Штамп: <i>Студенческая лавка при Одесском политехническом ин-те, учрежденная студентами-техниками г. Одессы.</i>
X-2113	<u>108</u> 972; 2722; <u>б</u> 32430	Ч. 1. - 1913. - XVIII, 632 с., 28 черт. На тит. арк. пр. б/32430 штамп: <i>Я.Б.Шор.</i> Ш о р Яків-Йосип Борисович (1909-1974) - доктор фізико-математичних наук. <i>Про нього:</i> Вчені вузів Одеси: Біобібліогр. довід. Вип. 1. Природничі науки. 1865-1945. - О., 1995. - Ч. 2: Математики. Механіки / Упоряд. І.Е.Рікун, за участю Л.З.Гроссмана. - С. 151-155.
X-2113	<u>108</u> 972; 2722	Ч. 2. - 1914. - VIII, 480 с., 71 черт.
X-2430	<u>108</u> 867	32. Шатуновский С.О. Введение в анализ. - О.: 1-я гос. тип. им. К.Маркса, 1923. - VIII, 244 с.: черт.
X-2789; 8756	<u>106</u> 979	<u>б</u> 32477
		33. Шатуновский С.О. Об измерении прямолинейных отрезков и построении их с помощью циркуля и линейки. - О.: 1-я гос. тип. им. К.Маркса, 1925. - IV, 51, [1] с., 3 черт. На тит. арк. пр. X-2789 напис: <i>Одесской публичной библиотеке от автора</i> <i>1 февр. 1925 г.</i>
X-1985		34. Шуберт Г. Математические развлечения и игры / Пер. с нем. И.Л.Левинтова; Под ред., с прим. и доб. ВОФЭМ. - О.: Тип.

X-1985; X-5007	<u>104</u> 583	Л.С.Шутака, 1911. - XIV, [2], 357 с.: ил. Те саме / Под ред. и с доб. С.О.Шатуновского. - 2-е изд. - О.: 1-я гос. тип. им. К.Маркса, 1923. - V, [3], 186 с.: ил.
X-2452; XV-4909	<u>104</u> 313; 328; 3318	35. Щербина К.М. Терминология в элементарном курсе математики. - О.: 2-я гос. тип. им. т. Ленина, 1923. - 31, [1] с. На тит. арк. пр. 104/328 напис: <i>Глубокоуважаемому Николаю Николаевичу Васильеву</i> <i>от автора</i> В а с и л ь е в Микола Миколайович (1889-1946)- математик, механік. <i>Про нього:</i> Вчені вузів Одеси: Біобібліогр. довід. Вип. 1. Природничі науки. 1865-1945. - О., 1995. - Ч. 2: Математики. Механіки / Упоряд. І.Е.Рікун, за участю Л.З.Гроссмана. - С. 28-30; Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біогр. слов. - О., 2000. - Т. 2: А-І. - С. 199-204.

ФІЗИКА

VIII-4114, VIII>25490	<u>б</u> 18783	36*. Абрагам Г. Сборник элементарных опытов по физике, составленный при участии многих физиков / Пер. с фр. под ред. Б.П.Вейнберга. - О.: Тип. бланкоизд-ва М.П.Шпенцера, 1905-1906. Ч. 1 / Пер. с фр.: К.И.Иванов, Е.А.Кириллов, П.Е.Стоян, Б.П.Вейнберг. - 1905. - XVI, 272 с.: ил., табл. На пр. VIII>25490 штампи: <i>Самарское сельскохозяйственное училище;</i> <i>Самарский институт зерновых культур;</i> <i>Самарский сельско-хозяйственный институт.</i> Ч. 2. - 1906. - 434, LXXV с.: ил.
VIII-4114, VIII>25490		Те саме. - 2-е изд. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1909-1910. Ч. 1. - 1909. Штампи: <i>Самарское сельскохозяйственное училище;</i> <i>Самарский институт зерновых культур;</i> <i>Самарский сельско-хозяйственный институт.</i> Ч. 2. - 1910. - VII, 430, LXVI с. Штамп: <i>Библиотека Ульяновского педагогического ин-та.</i>
VIII-4114	<u>93-а</u> 57-а	Те саме. - 3-е изд. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела. - Ч. 1. - 1914.
VIII-7324	<u>93-в</u> 239	37. Астон Ф. Изотопы / Пер. с англ. под ред. Д.Д.Хмырова. - О.: 1-я гос. тип. им. К.Маркса, 1924. - VII, 163, [1] с., 4 табл.
VIII-4081	<u>125-б</u> 62	38*. Ауэрбах Ф. Царица мира и ее тень: Общедоступное излож. оснований учения об энергии и энтропии / Пер. с нем. [А.Р.Орбинского]; Предисл. Ш.Э.Гильома. - О.: Тип. бланкоизд-ва М.П.Шпенцера, 1905. - VIII, 55 с. Те саме. - 2-е изд. - 1907. Штампи: <i>О-во взаимной помощи служащих и рабочих Русского</i>

		<i>общества пароходства и торговли: Дерibasовская ул., д. 2; Всероссийский союз работников водного транспорта. Библиотека.</i>
VIII-4081		Те саме. - 3-е изд. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1909.
VIII-96804		Те саме. - 4-е изд. - О.: Тип. "Техник", 1910. - 50, VIII, [6] с.
VIII-4081	<u>93</u> 361	Те саме. - 5-е изд. - О.: Тип. "Техник", 1911. - VIII, 50 с. Штамп: <i>Фундаментальная б-ка Ростовской гимназии им. А.Л.Кекина.</i> Те саме. - 6-е изд. - О.: Тип. "Техник", 1913. - VIII, 50 с.
VIII-5788	<u>97</u> 485	39. Браун Ф. Мои работы по беспроволочной телеграфии и по электрооптике: Речь, произнесенная при получении премии Нобеля в Стокгольме 11 дек. 1909 г. / Пер. с рукописи Л.И.Мандельштама и Н.Д.Папалекси, с предисл. переводчиков. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1910. - XXIV, 92 с., 25 рис.: портр.
	<u>127</u> 652;1075;1585	40*. Бруни К. Твердые растворы / Пер. с итал. под ред. ВОФЭМ. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1909. - 37 с. На пр. 127/1585 штамп: <i>Библиотека Одесского отделения Общества распространения просвещения между евреями в России.</i>
VIII-5142	<u>102</u> 1088	41*. Вейнберг Б.П. Снег, иней, град, лед и ледники. - О.: Тип. бланкоизд-ва М.П.Шпенцера, 1909. - [2], 127 с., 138 рис., 2 табл.
VIII>25495	<u>93</u> 297; 297-a	42*. Ветгэм В. Современное развитие физики: С прил. речи первого министра Англии (1902-1905) А.Дж.Бальфура "Несколько мыслей о новой теории вещества" / Пер. с англ. под ред. Б.П.Вейнберга и А.Р.Орбинского. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1908. - [2], 318, [1] с., 5 портр., 6 табл., 33 рис.
VIII-4697	<u>93</u> 476	Те саме. - 2-е изд., испр. и доп. - 1912. - VIII, 275, [9] с., 39 рис., 5 портр.
VIII-5143	<u>б</u> 29522; 34000	43*. Винер О. О цветной фотографии и родственных ей естественнонаучных вопросах / Пер. с нем. Д.А.Крыжановского; Под ред. Н.П.Кастерина. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1911. - VI, 69 с., 4 рис., 3 л. цв. табл. На пр. б/34000 штампы: <i>Студенческий биологический кружок Новороссийского ун-та; Б-ка ИНО.</i>
VIII-4954	<u>125-a</u> 121	44. Гернет В.А. Об единстве вещества. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1909. - 46 с. На тит. арк. пр. VIII-4954 штампы: <i>Николаевская обществ. б-ка; Дар А.А.Понятовского.</i> П о н я т о в с ь к и й Олексій Антонович (II пол. XIX ст. - 1914) - доктор медицини, лікар Морського шпиталю (м. Миколаїв). <i>Про нього:</i> Николаевцы. 1789-1999: Энцикл. слов. - Николаев, 1999. - С. 268.
VIII-4956		45. Зеeman П. Происхождение цветов спектра / Пер. с нем. с прил. ст. В.Ритца "Линейные спектры и строение атомов". - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1909. - 50 с.

VIII-5144	<u>95</u> 243		46*. Кайзер Г. Современное развитие спектроскопии / Пер. с нем. под ред. ВОФЭМ. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1910. - 45 с. На пр. VIII-5144 штамп: <i>Фундам. б-ка Усманского реал. уч-ща.</i>
VIII-6078	<u>93-a</u> 223		47. Кольрауш Ф. Краткое руководство к практическим занятиям по физике / Пер. с нем. Д.Д.Хмырова и Е.А.Кириллова; Под ред. Н.П.Кастерина. - О.: Тип. "Техник", 1914. - VIII, 288 с., 125 рис.: табл.
VIII-6078	<u>93</u> 867		Те саме. - 2-е изд., просмотр. и доп. Е.А.Кирилловым. - О.: 1-я гос. тип. им. К.Маркса, 1924. - XII, 314 с.: табл., черт.
VIII-5518			48. Кон Э., Пуанкаре Г. Пространство и время с точки зрения физики / Пер. под ред. ВОФЭМ. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1912. - 81 с., 11 рис.
VIII-4703, VIII>33171 VIII-4703	<u>93</u> 367		49*. Лакур П., Аппель Я. Историческая физика: В 2 т. / Пер. с нем. под ред. ВОФЭМ. - О.: Тип. бланкоизд-ва М.П.Шпенцера, 1907-1908. - 875 с., 799 рис., 6 отд. табл. Т. 1. - 1907. - 435 с., 419 ил., 2 л. цв. табл. Т. 2. - 1908. - [8], 432, [2] с., 380 ил., 4 л. цв. табл. На пр. 93/367 штамп: <i>Фундам. б-ка Одес. кадет. корпуса.</i> <i>Про корпус:</i> Головань В.И. Одесский кадетский корпус: (К 100-летию со дня образования) // Ист. память: Ист.-краеведч. ежегодник. - О., 1999. - С. 78-81.
VIII-5146	<u>б</u> 30907	<u>127</u> 1740	50. Леман О. Жидкие кристаллы и теории жизни: Доклад, сделанный в общем собрании 78 съезда германских естествоиспытателей и врачей / Пер. с нем. П.В. Казанецкого; Под ред. ВОФЭМ. - О.: Тип. бланкоизд-ва М.П.Шпенцера, [1908]. - 43 с.
VIII-5147	<u>а</u> 13272		51. Линдеман Ф. Спектр и форма атомов: Речь ректора Мюнхенского ун-та, 1905: Пер. с нем. - 2-е изд. - О.: Тип. бланкоизд-ва М.П.Шпенцера, 1909. - 23 с.
VIII-5320			52. Лодж О. Мировой эфир / Пер. с англ. под ред. Д.Д.Хмырова. - О., 1911. - [4], VI, 216 с., 19 рис. - Друк. не встановлено.
VIII-4957	<u>93</u> 313; 9740		53*. Лоренц Г. Курс физики / Пер. с нем. [А.Р.Орбинского] под ред. Н.П.Кастерина с доб. авт. к рус. изд. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1910. Т. 1. - [4], 348 с., 236 рис. Т. 2. - [4], 466 с., 257 рис.
VIII-4957	<u>93</u> 9740		Те саме. - 2-е изд., испр. и доп. - 1912-1915. Т. 1. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1912. - [4], 356 с., 236 рис. Т. 2. - О.: Тип. "Техник", 1915. - [4], 466 с., 257 рис.
VIII-5520	<u>95</u> 358	<u>б</u> 35788	54. Майкельсон А.А. Световые волны и их применения / Пер. с англ. В.О.Хвольсон; Под ред. О.Д.Хвольсона с 5 доп. ст. и прим. ред. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1912. - [4], 189 с., 109 рис., 3 цв. табл.

		<p>На пр. ОНУ штампи: <i>Дар професора С.О.Шатуновського;</i> <i>Математичний кабінет Одеського Фізико-хіміко-математичного Ін-ту;</i> <i>Математичний кабінет Одеського ун-ту. Фізмат факультет.</i></p>
VIII-5521 VIII-5521; VIII>25494		<p>55. Ми Г. Курс электричества и магнетизма: Эксперим. физика мирового эфира для физиков, химиков и электротехников / Пер. с нем. Ф.Ф.Соколова; Под ред. и с предисл. О.Д.Хвольсона. - О.: Тип. "Техник", 1912-1914.</p> <p>Ч. 1. Электростатика. - 1912. - XII, 376 с., 137 рис. Ч. 2. Электродинамика. - 1914. - 474 с., 361 рис.</p>
VIII-5523	<u>93-в</u> 206	<p>56. Морен Ш. Физические состояния материи / Пер. с фр. И.Л.Левинтова; Под ред. Л.В.Писаржевского. - О.: Тип. "Техник", 1912. - VII, 223 с., 21 рис.</p> <p>На пр. VIII-5523 штамп: <i>Николаевская обществ. б-ка.</i></p>
VIII-30876; VIII>31803	<u>113</u> 103	<p>57*. Перри Дж. Вращающийся волчок: Публ. лекция, содержащая популярное изложение теории волчка / Пер. с англ. [А.Р.Орбинского]. - О.: Тип. бланкоизд-ва М.П.Шпенцера, 1906. - [2], II, [2], 96 с., 63 рис.</p> <p>На пр. VIII>31803 штампы: <i>Б-ка Николаевской инженерной академии и училища;</i> <i>Фундаментальная библиотека Военно-инженерной академии Р.К.К.А.</i></p>
VIII-4443	<u>113</u> 284	<p>Те саме. - 2-е изд. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1908. - [4], II, [2], 96 с., 63 рис.</p> <p>Те саме. - 3-е изд., доп. - О.: Тип. Л.С.Шутака, 1912. - VIII, 116 с., 73 рис.</p>
VIII-5322	<u>93</u> 364	<p>58. Планк М. Отношение новейшей физики к механистическому мировоззрению: Речь, произнесенная во втором общем заседании 82-го съезда О-ва германских естествоиспытателей и врачей 23 сент. 1910 г. в Кенигсберге / Пер. с нем. И.Л.Левинтова; Под ред. ВОФЭМ. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1911. - 42 с.</p>
VIII-5525	<u>95</u> 325; 495	<p>59. Пойнтинг Дж. Давление света / Пер. с англ. под ред. ВОФЭМ. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1912. - 128, 11 с., 42 рис.</p> <p>На пр. 95/325 штамп: <i>Фундам. б-ка Одес. кадет. корпуса.</i></p>
VIII-4714	<u>93</u> 859	<p>60*. Риги А. Современная теория физических явлений: (радиоактивность, ионы, электроны) / Пер. с итал. [Д.Д.Хмырова]. - О.: Тип. бланкоизд-ва М.П.Шпенцера, 1908. - XII, 156 с., 21 рис.</p> <p>Те саме. - 2-е изд. - О.: Тип. Л.С.Шутака, 1910. - VI, 146 с., 21 рис.</p>
530.4 P 49 (Б-ка ім.М.Грушевського)		
VIII>31456	<u>97</u> 520	<p>61*. Риги А. Электрическая природа материи: Вступ. лекция / Пер. с итал. под ред. ВОФЭМ. - О.: Тип. бланкоизд-ва М.П.Шпенцера, 1908. - 27 с.</p> <p>На пр. VIII>31456 штампы:</p>

			<i>Губернская публичная библиотека, г. Пермь; Пермская городская б-ка.</i>
VIII-5150	<u>97</u> 2165		Те саме. - 2-е изд. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1911. - 27 с.
XIII-2085	<u>97-а</u> 6185		62. Слаби А. Беспроволочный телефон / Пер. с нем. под ред. ВОФЭМ. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1909. - 28 с., 23 рис.
	<u>97</u> 2167		63. Слаби А. Резонанс и затухание электрических волн / Пер. с нем. под ред. ВОФЭМ. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1909. - 41 с., 36 рис. Штампи: <i>Б-ка Кузнецкого Алексеевского реального училища; Кузнецкая центральная библиотека.</i>
VIII-5152; 73813	<u>б</u> 30925		64*. Содди Ф. Радий и его разгадка / Пер. с англ. [А.Р.Орбинского]; Под ред. Д.Д.Хмырова. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1910. - XVI, 185 с., 31 рис. На пр. VIII-5152 штамп: <i>Пермская гор. б-ка.</i> На пр. VIII-73813 штампы: <i>Библиотека Яранской мужской гимназии; Яранская гор. публичная б-ка.</i>
VIII-5151	<u>93</u> 3385		Те саме. - 2-е изд., доп. - О.: Тип. под фирмой "Вестник виноделия", 1915. - XVI, 204, [2] с., 33 рис. На пр. VIII-5151 штамп: <i>Уржумская центральная б-ка-читальня.</i>
VIII-6987	<u>93-в</u> 967		Те саме під заг.: Радий и строение атома. - 3-е изд., доп. - О.: 1-я гос. тип. им. К.Маркса, 1923. - [8], 205 с., 44 рис.
VIII-5153; 50015	<u>95</u> 312; 1545		65*. Томпсон С. Добывание света: Лекция, прочитан. в общем собрании Британ. ассоц. 1906 / Пер. с англ. [А.Р.Орбинского]. - О.: Тип. бланкоизд-ва М.П.Шпенцера, 1909. - VIII, 88 с., 28 рис. На тит. арк. пр. 95/312 штамп: <i>Из книг, заветанных заслуж. професс. С.П.Ярошенко.</i> Я р о ш е н к о Семен Петрович (1847-1917)- математик. <i>Про нього:</i> Вчені вузів Одеси: Біобібліогр. довід. Вип. 1. Природничі науки. 1865-1945. - О., 1995. - Ч. 2: Математики. Механіки / Упоряд. І.Е.Рікун, за участю Л.З.Гроссмана. - С. 159-161; Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біогр. слов. - О., 2000. - Т. 1: Ректори. - С. 30-34. На пр. 95/1545 штампи: <i>Библиотека Кузнецкого Алексеевского училища; Кузнецкая центральная библиотека.</i>
VIII-5154	<u>93</u> 317	<u>93-в</u> 706	66. Томсон Дж.Дж. Корпускулярная теория вещества / Пер. с англ. И.Л.Левинтова; Под ред. ВОФЭМ. - О.: Тип. Л.С.Шутака, 1910. - VI, [2], 162 с., 29 рис.
VIII-5886	<u>93</u> 414		67. Умов Н.А. Эволюция физических наук и ее идейное значение: Речь, произнесенная на общем собрании I Съезда преподавателей физики, химии и космографии 29 дек. 1913. - О.: Тип. "Техник", 1913. - 43 с. На пр. VIII-5886 штамп:

Пермская гор. б-ка.

- VIII-109045 68*. **Успехи** физики: Сб. ст. о важнейших открытиях последних лет в общедоступном изложении. Вып. 1 / Под ред. ВОФЭМ. - О.: Тип. бланкоизд-ва М.П.Шпенцера, 1905. - IV, 157 с., 41 рис., 2 табл. - (Успехи точного знания).
Те саме. - 2-е изд. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1907. - VI, 148 с.
- VIII-4120 93
4109 Те саме. - 3-е изд. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1910. - [2], II, 148 с.
- VIII-4120 93
4109 Вып. 2. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1911. - [2], 203, [2] с., 50 рис.
На пр. VIII-4120 штамп:
Гос. публ. б-ка Ленинград.
- X-1984 б
37025 69. **Фурнье Дальб Э.Э.** Два новых мира. I. Инфра-мир. II. Супра-мир / Пер. с англ. [А.Р.Орбинского]. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1911. - [4], 116, [3] с., 1 рис., 1 табл.
- VIII-6902 93
1290 70. **Эддингтон А.** Пространство, время и тяготение / Пер. с англ. с прим. Ю.Г.Рабиновича. - О.: 1-я гос. тип. им. К.Маркса, 1923. - VIII, 216 с.
- VIII-6903 93
1545 71. **Эддингтон А.С.** Теория относительности и ее влияние на научную мысль: Речь, читанная 22 мая 1922 г. / Пер. с англ. М.З.Кайнер; Под ред. И.Ю.Тимченко. - О.: 2-я гос. тип. им. т. Ленина, 1923. - 56 с.
На пр. 93/1545 штамп:
Одеський інститут народної освіти. Математичний кабінет.

ХІМІЯ

- VIII-5880 72. **Вальден П.И.** О влиянии физики на развитие химии: Речь, произнесенная 27-го дек. 1913 г. при открытии I съезда преподавателей физики, химии и космографии. - О.: Тип. "Техник", 1914. - 56 с.
- VIII-5992 126
652-a 73. **Вокер Дж.** Введение в физическую химию / Пер. с англ. Я.П.Мосешвили; Предисл. П.И.Вальдена. - О.: Тип. "Техник", 1915. - X, [2], 484 с.
- VIII-5517 143
659; 797 74. **Грот П.** Введение в химическую кристаллографию / Пер. с нем. И.Л.Левинтова; Под ред. и с предисл. М.Д.Сидоренко. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1911. - VIII, 104 с., 6 черт.
- VIII-6154 126
660; 1618 75. **Ладенбург А.** Лекции по истории развития химии от Лавуазье до нашего времени / Пер. с нем. под ред. Е.С.Ельчанинова; Авт. очерка по истории химии в России акад. П.И.Вальден. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1917. - VIII, 690, [5] с.
- VIII-5519 б
36406 76. **Мамлок Л.** Стереохимия: Учение о пространственном расположении атомов в молекуле / Пер. с нем. под ред.

			П.Г.Меликова. - О.: Тип. Л.С.Шутака, 1911. - VIII, 164 с., 58 рис.
VIII-5524	<u>126</u> 687	<u>127</u> 1588	77. Пёшль В. Введение в коллоидную химию: Очерк коллоидной химии для учителей, врачей и студентов / Пер. с нем. А.С.Комаровского; Предисл. П.Г.Меликова. - О.: Тип. "Техник", 1912. - VIII, 86 с.
VIII-5149	<u>93-в</u> 162; 162а		78. Рамзай В. Благородные и радиоактивные газы / Пер. под ред. ВОФЭМ. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1909. - 37 с., 16 рис.
VIII-5526	<u>126</u> 703	<u>127</u> 3119	79. Рамзай В. Введение в изучение физической химии / Пер. с англ. под ред. П.Г.Меликова. - О.: Тип. Л.С.Шутака, 1910. - [2], 75 с. На пр. 127/3119 штампы: <i>Дар професора С.О.Шатуновського;</i> <i>Математичний кабінет Одеського Фізико-хіміко-математичного Ін-ту;</i> <i>Математичний кабінет Одеського ун-ту. Фізмат факультет.</i>
	<u>126-а</u> 192		80. Смит А. Введение в неорганическую химию / Пер. с англ. Я.П.Мосешвили, И.Л.Левинтова; Под ред. и с предисл. П.Г.Меликова. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1911. - XVI, 840 с., 107 рис. Штамп на пр. Б-ки ім. М.Грушевського: <i>Б-ка М.Г.Н.Університета ім. А.Л.Шанявського.</i> <i>Про університет:</i> БСЭ. - М., 1978. - Т. 29. - С. 286; Московский городской народный университет имени Шанявского: Текст закона с стеногр. отчетом Гос. Думы и биографией А.Л.Шанявского. - М.: Изд. Л.И.Тосс, б.г. - 77 с.: портр.
540 С 50 (Б-ка ім. М.Грушевського)			
VIII-5130	<u>б</u> 409		Те саме. - 2-е изд., испр. - О.: Тип. "Техник", 1916. - XX, 834, [3] с., 107 рис.: табл.
VIII>21493	<u>126</u> 702; 3207		81. Успехи химии: Сб. ст. о важнейших исследованиях последнего времени в общедоступном изложении. Вып. 1 / Под ред. ВОФЭМ. - О.: Тип. "Техник", 1912. - VIII, 240 с., 4 рис., 13 портр. На пр. VIII>21493 штамп: <i>Обл. б-ка, г. Симферополь.</i> На пр. 126/3207 штампы: <i>Дар професора С.О.Шатуновського;</i> <i>Математичний кабінет Одеського Фізико-хіміко-математичного Ін-ту;</i> <i>Математичний кабінет Одеського ун-ту. Фізмат факультет.</i>
VIII-5531	<u>126</u> 6063		82. Центнершвер М.Г. Очерки по истории химии: Попул.-науч. лекции. - О.: Тип. "Техник", 1912. - XVI, 318, [1] с., 83 рис.: портр. На пр. 126/6063 штампы: <i>Дар професора С.О.Шатуновського;</i> <i>Математичний кабінет Одеського Фізико-хіміко-математичного Ін-ту;</i> <i>Математичний кабінет Одеського ун-ту. Фізмат факультет.</i>
VIII-5155	<u>126</u>		83. Шейд К. Химические опыты для юношества / Пер. с нем. под

	2876	ред. Е.С.Ельчанинова. - О.: Тип. бланкоизд-ва М.П.Шпенцера, 1907. - [2], 187, [5] с., 79 рис.
VIII-5375	<u>126</u> 735	84. Шток А., Шгэлер А. Практическое руководство по количественному неорганическому анализу / Пер. с нем. А.Ю.Коншина; Под ред. и с предисл. П.Г.Меликова. - О.: Тип. "Техник", 1911. - XII, 173 с., 37 рис.

АСТРОНОМІЯ

X-1704	<u>119</u> 149	85*. Аррениус Св. Образование миров / Пер. с нем. под ред. К.Д.Покровского. - О.: Тип. "Гуттенберг", 1908. - IV, 199 с., 60 рис.
X-1704		Те саме. - 2-е изд., испр. и доп. - О.: Тип. под фирмой "Вестник виноделия", 1912. - XIII, [3], 213 с., 60 рис.
X-1569	<u>118</u> 1580	86. Аррениус С.А. Физика неба / Пер. с нем. А.М.Гринчевской; Под ред. А.Р.Орбинского. - О.: Тип. бланкоизд-ва М.П.Шпенцера, 1905. - VIII, 250 с., 68 рис.: табл.
X-1804	<u>101</u> 241; 1305	87. Болл Р. Века и приливы / Пер. с англ. под ред. А.Р.Орбинского. - О.: Тип. бланкоизд-ва М.П.Шпенцера, 1909. - 104 с., 4 рис., 1 табл.
VIII-109056; X-1767	<u>118</u> 2569	88. Галеева комета в 1910 году. - О.: Тип. бланкоизд-ва М.П.Шпенцера, 1910. - 32 с., 11 ил.: портр. На пр. VIII-109056 штамп: <i>Шк. б-ка 110 опытной школы МОНО им. Фр.Нансена.</i> Про школу: Миронова М.В., Менакер А.С. ...В своем репертуаре. - М., 1984. - С. 85-87. На тит. арк. пр. 118/2569 штамп: <i>Дар професора С.О.Шатуновського.</i>
X-1766	<u>а</u> 18041	89*. Графф К. Комета Галлея / Пер. с нем. под ред. ВОФЭМ. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1910. - 67 с., 13 рис., 1 табл.
X-1766		Те саме. - 2-е изд., испр. и доп. - 1910. - [4], 71 с., 12 ил.
X-2706	<u>119</u> 196	90. Джэис Д. Происхождение Солнечной системы / Пер. под ред. А.Р.Орбинского. - О.: 1-я гос. тип. им. К.Маркса, 1924. - 36 с. - (Б-ка науч. новостей; I).
X-2123; 22105	<u>б</u> 30920	<u>118</u> 193
		91. Кларк А. Общедоступная история астрономии в XIX столетии / Пер. с англ. В.В.Серафимова. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1913. - [4], 656 с.: ил. На пр. б/30920 штамп: <i>Бібліотека одеських рабфаків.</i>
X-1974; X>3398	<u>119</u> 199; 705	92. Ловелл П. Марс и жизнь на нем / Пер. с англ. под ред. и с предисл. А.Р.Орбинского. - О., [1912]. - XXI, 270, [2] с., 1 цв. табл.: рис. - Друк. не встановлено.
	<u>118</u> 212	93*. Ньюком С. Астрономия для всех / Пер. с англ. с предисл. А.Р.Орбинского. - О.: Тип. бланкоизд-ва М.П.Шпенцера, 1905. - XIV, [8], 285 с., 64 рис., 1 табл.
X-1979		Те саме. - 2-е изд. - О.: Тип. "Техник", 1911. - XII, [8], 288 с., 64 рис., 1 табл.: портр.

X-1979	<u>118</u> 210	Те саме. - 3-е изд., испр. и доп. - О.: 1-я гос. тип. им. К.Маркса, 1923. - XI, [5], 226, [5] с., 66 рис., 1 табл.
X-1758	<u>a</u> 14785	94. Ньюком С. Теория движения Луны: (История и современное состояние этого вопроса): Доклад, прочит. в общем собрании IV-го междунар. конгр. в Риме. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, б.г. - 26 с.
X-2090		95. Успехи астрономии: Сб. ст. Вып. 1 / Под ред. А.Р.Орбинского. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1914. - VI, [2], 235 с.: ил. - (Успехи точного знания).
X-2158	<u>118</u> 233	96. Юнг Ч.А. Описательная астрономия / Пер. с англ. с изм. А.Р.Орбинского. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1915. - 208, [1] с., 120 ил. и черт.

БИОЛОГИЯ

VIII-5761; 23595	<u>131</u> 393; 3298	97. Вериго Б.Ф. Биология клетки как основа учений о зародышевом развитии и размножении: (Основы общей биологии. II). - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1913. - II, 336 с., 60 рис. На пр. 131/3298 штампы: <i>Математичний кабінет Одеського Фізико-хіміко-математичного Ін-ту;</i> <i>Математичний кабінет Одеського ун-ту. Фізмат факультет.</i>
VIII-23595	<u>131</u> 394;552;8968	98. Вериго Б.Ф. Единство жизненных явлений: (Основы общей биологии. I). - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1912. - VIII, 276 с., 81 рис. На пр. VIII-23595 штампы: <i>Фундаментальная б-ка Уржумского реального училища;</i> <i>РСФСР. Яранская уездная центральная библиотека.</i> На тит. арк. пр. 131/552 напис: <i>Многоуважаемому Константину Николаевичу Пурицу на память от автора.</i> <p style="text-align: right;"><i>Б.Вериго</i></p> Пуриц Костянтин Миколайович (1860-1919) - ст. лікар Єврейської лікарні, приват-доцент Новоросійського ун-ту. <i>Про нього:</i> К-н М. Памяти д-ра Пурица: (Некролог) // Одес. листок. - 1919. - 1(14) окт. - С. 2.
VIII-5145; 28174	<u>131</u> 371	99. Лёб Дж. Динамика живого вещества / Пер. с нем. под ред. В.В.Завьялова. - О.: Тип. Е.И.Фесенко, 1910. - VIII, 352, [1] с., 64 рис.
VIII-5495	<u>131</u> 341; 2770	100. Лёб Дж. Жизнь: Доклад, читанный на первом конгрессе монистов в Гамбурге 10 сент. 1911 / Пер. с нем. И.Л.Левинтова. - О.: Тип. под фирмой "Вестник виноделия", 1912. - 30, [2] с. На пр. 131/341 штамп: <i>Фундам. б-ка Одес. кадет. корпуса.</i>
VIII>31804; 32272	<u>133</u> 239; 3070	101. Саксль П., Рудингер К. Биология человека / Пер. с нем. под ред. Л.А.Тарасевича. - О.: Тип. под фирмой "Вестник виноделия", 1915. - XII, 388, [8] с.

VIII-5498	<u>131</u> 375; 3303	<p>На пр. ОДНБ штампи: <i>Бібліотека В.В.Тарчинської;</i> <i>2-а Міська бібліотека;</i> <i>Biblioteca municipală № 1.</i></p> <p>102. Успехи биологии: Сб. ст. о важнейших исследованиях последнего времени. Вып. 1 / Под ред. В.В.Завьялова. - О.: Тип. под фирмой "Вестник виноделия", 1912. - [2], 244, [3] с., 24 рис., 1 табл. - (Успехи точного знания).</p> <p>На пр. 131/3303 штампи: <i>Дар професора С.О.Шатуновського;</i> <i>Математичний кабінет Одеського Фізико-хіміко-математичного Ін-ту;</i> <i>Математичний кабінет Одеського ун-ту. Фізмат факультет.</i></p>
IX-6612; 24782		<p>103. Ушинский Н.Г. Лекции по бактериологии. - 2-е изд., испр. и доп. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1908. - VIII, 135 с., 8 л. ил., 34 рис. на 15 отд. табл.</p>

VARIA

XIII-4067	<u>150</u> 1541	<p>104. Венельт А. Лабораторная практика: Пособие при преподавании ремесел в учебных заведениях и для самообразования / Пер. под ред. Д.Д.Хмырова. - О.: 1-я гос. тип. им. К.Маркса, 1923. - VIII, 150 с., 384 рис.</p>
X-1967		<p>105. Вихерт Э. Введение в геодезию: Лекции для преподавателей сред. учеб. заведений / Пер. с нем. [А.Р.Орбинского]. - О.: Тип. бланкоизд-ва М.П.Шпенцера, 1907. - IV, 75 с., 41 рис.</p> <p>Штамп: <i>Б-ка Моск. педагогического собрания.</i></p>
X-1967	<u>123</u> 1241	<p>Те саме. - 2-е изд. - О.: Тип. Л.С.Шутака, 1912. - [2], 95 с., 41 рис.</p> <p>На пр. а/14045 штампи: <i>Географ. кабинет Новорос. ун-та;</i> <i>Б-ка ИНО.</i></p>
VIII-5133	<u>125-a</u> 653; 1223	<p>106*. Гампсон В., Шефер К. Парадоксы природы: Пер. с нем. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1910. - V, 193 с., 64 рис., 3 табл.</p>
IV-3580	<u>92</u> 1012;1019;1494 <u>92</u> 4151 <u>Лупанов</u> 277	<p>107*. Гассерт К. Исследование полярных стран: История путешествий к северному и южному полюсам с древнейших времен до настоящего времени / Пер. с нем. под ред. и с доп. Г.И.Танфильева. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1912. - XII, 206, [9] с., 2 цв. карты.</p> <p>На пр. IV-3580 штампи: <i>Публ. б-ка "Румянцевский музей";</i> <i>Всерос. публ. б-ка.</i></p> <p>На пр. 92/4151 екслібрис: <i>"Из книг А.Глазмана", № 1386</i></p> <p>Г л а з м а н Абрам Борисович (1905-1975) - морський офіцер, морський інженер, бібліофіл. <i>Про нього:</i> Фельдман В.С. Библиотека моряка // Вестн. региона. - 1997. - 17 мая. - С. 7.</p>

		<p>На тит. арк. пр. Лупанов/277 напис: <i>Ансельм, 22.V.1922 г.</i></p> <p>Лупанов Борис Александрович (1887-1959) - лінгвіст, викладач іноземних мов.</p> <p><i>Про нього:</i> Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біогр. слов. - О., 2000. - Т. 3: К-П. - С. 251-253; Савельева Е. Фонд профессора Лупанова // Одес. ун-т. - 1995. - 13 верес. - С. 12.</p> <p>Ансельм Андрій Іванович (1905-1988) - фізик, співробітник Фізико-технічного ін-ту ім. А.Ф.Йоффе, Ін-ту напівпровідників АН СРСР, професор Ленінградського ун-ту та Політехнічного ін-ту.</p> <p><i>Про нього:</i> Памяти Андрея Ивановича Ансельма // Физика твердого тела. - 1989. - Т. 31, вып. 4. - С. 296-297.</p>
VIII-5764	<u>125-a</u> 980	108. Даннеманн Ф. История естествознания / Пер. с нем. под ред. И.И.Боргмана. - О.: Тип. под фирмой "Вестник виноделия", 1913. - X, 484, [2] с., 87 рис.: портр.
VIII-6077	<u>102</u> 858	109. Клоссовский А.В. Краткий курс метеорологии. - О.: Тип. под фирмой "Вестник виноделия", 1916. - XII, 203 с., 1 карта.
VIII-4967; VIII>31444	<u>102</u> 430	110*. Клоссовский А.В. Основы метеорологии: Статическая метеорология; Динамическая метеорология; Океанография; Метеорологическая оптика; Земной магнетизм; Электрометеорология; Методы современной метеорологии. - О.: Тип. Е.И.Фесенко, 1910. - XVI, 527 с., 199 рис., 3 табл., 2 карты.
		<p>На форзаці пр. VIII-4967 штамп: <i>Дар графа М.М.Толстого.</i></p> <p>Толстой Михайло Михайлович, граф (1863-1927) - бібліофіл, меценат, попечитель Одеської міської публічної бібліотеки (нині ОДНБ).</p> <p><i>Про нього:</i> Страницы истории благотворительности в Одессе: К 100-летию вступления графа М.М.Толстого в должность попечителя Одес. гор. публ. б-ки: Материалы конф., Одесса, 4 дек. 1997 / ОГНБ им. М.Горького. - О.: Друк, 2000. - 135 с.: ил.</p>
VIII-4967	<u>102</u> 723; 1167	<p>Те саме. - 2-е изд., перераб. и доп. - О.: Тип. под фирмой "Вестник виноделия", 1914. - XXIV, 511 с., 230 рис.</p> <p>На тит. арк. пр. 102/1167 штамп: <i>Дар профессора Н.С.Васильева.</i></p>
	<u>102</u> 430-a	<p>Те саме. - 3-е изд., доп. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1918. - XXVIII, 525 с.</p>
VIII-5792	<u>102</u> 1050; 1165	111. Клоссовский А.В. Современное состояние вопроса о предсказании погоды. - О.: Тип. под фирмой "Вестник виноделия", 1913. - 52 с., 4 карты.
		<p>На тит. арк. пр. 102/1165 штамп: <i>Дар профессора Н.С.Васильева.</i></p>
VIII-1278	<u>99</u> 128-a	112*. Клоссовский А.В. Физическая жизнь нашей планеты на основании современных воззрений. - 2-е изд., испр. и доп. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1908. - 43, [3] с.
XIII-2689	<u>149</u> 196	113. Корбин Т.В. Успехи современной техники: Общедоступное изложение современного состояния техники с многочисленными интересными примерами, описанными нетехническим языком / Пер.

			с англ. А.И.Бакова. - О.: Тип. под фирмой “Вестник виноделия”, 1914. - XII, 355 с., 48 рис.: фотогр.
XVII-3620	<u>240</u> 197	<u>а</u> 21566	114. Ланге М. Шахматы и основы их стратегии / Пер. с нем. А.А.Грицай. - О.: 1-я гос. тип. им. К.Маркса, 1924. - [4], 172 с., 43 ил.
IX-9134; 16587			115. Маклэн Г. Инсулин / Пер. с англ. под ред. Д.М.Лаврова. - О.: 1-я гос. тип. им. К.Маркса, 1924. - 128 с. - (Б-ка науч. новостей; II).
X-2409	<u>104</u> 3635		116. Меннхен Ф. Некоторые тайны артистов-вычислителей / Пер. с нем. Е.Н.Лейненберг; Под ред. и с предисл. И.Ю.Тимченко. - О.: 1-я гос. тип. им. К.Маркса, 1923. - VII, [1], 84 с. На пр. 104/3635 штамп: <i>Математичний кабінет Одеського Фізико-хіміко-математичного Ін-ту;</i> <i>Математичний кабінет Одеського ун-ту. Фізмат факультет.</i>
XIII-2190	<u>б</u> 33009; 33989		117. Нимфюр Р. Воздухоплавание: Науч. основы и техн. развитие: Пер с нем. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1910. - [4], 161 с., 52 рис.
IV-4071	<u>87</u> 241		118. Ньюбигин М. Современная география / Пер. с англ. под ред. и с прим. Г.И.Танфильева. - О.: 3-я гос. тип. им. т.Троцкого, 1923. - [2], 224, [2] с.
X-1786	<u>12</u> 3357		119. Пуанкаре Г. Наука и метод / Пер. с фр. И.К.Брусиловского; Под ред. В.Ф.Кагана. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1910. - VIII, 384 с. На пр. 12/3357 штамп: <i>Библиотека Общества взаимопомощи студентов-математиков.</i>
VIII-4886	<u>125-а</u> 720		120. Снайдер К. Картина мира в свете современного естествознания / Пер. с нем. под ред. В.В.Завьялова. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1909. - VI, [4], 193 с., 16 портр.
IV-3817	<u>88</u> 396; 516		121. Танфильев Г.И. География России. Ч. 1. Введение; История исследования; Учреждения и издания; Картография. - О.: Тип. под фирмой “Вестник виноделия”, 1916. - VIII, 212 с.
X-1982	<u>12</u> 3110	<u>б</u> 30949	122. Трельс-Лунд Фр. Небо и мировоззрение в круговороте времен / Пер. с нем. [А.Р.Орбинского]. - О.: Тип. “Техник”, 1912. - 233 с. На пр. б/30949 штамп: <i>Землеустроительный и мелиоративный техникум.</i>
	<u>240</u> 397		123. Тромгольт С. Игры со спичками: Задачи и развлечения: Пер. с нем. - О.: Тип. бланкоизд-ва М.П.Шпенцера, 1907. - 146 с.: рис., черт.
XVII-2197			Те саме. - 2-е изд. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1912. - 146 с.: ил.
XVII-4956	<u>240</u> 398		Те саме. - [3-е изд.]. - О.: 3-я гос. тип. им. т.Троцкого, 1923. - 140 с.: ил.

II-3979	<u>12</u> 1330; 1800	124. Шмид Б. Философская хрестоматия: Пособие для сред. учеб. заведений и для самообразования / Пер. с нем. Ю.А.Говсева; Под ред. и с предисл. Н.Н.Ланге. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1907. - IV, [2], 172 с. На пр. 12/1330 штамп: <i>Б-ка Высших женских курсов.</i> На пр. 12/1800 штамп: <i>Ученическая библиотека Одес. коммерческого училища.</i>
VIII-5770	<u>12</u> 1326; 2564	125. Щукарев А.Н. Проблемы теории познания в их приложениях к вопросам естествознания и в разработке его методами. - О.: Тип. Акц. Юж.-Рус. о-ва печ. дела, 1913. - II, 137 с., 3 ил. На пр. 12/1326 штамп: <i>Фундам. б-ка Одес. кадет. корпуса.</i>

	<u>230</u> 3842	126. Матезис: Изд-во научных и популярно-научных сочинений из области физ.-мат. наук: Каталог. 1914. - О., 1914. - 64 с., 13 портр. На тит. арк. штамп: <i>Дар профессора Н.С.Васильева.</i>

II. ПОКАЖЧИК КНИГ, ОГОЛОШЕНИХ, АЛЕ НЕ ВИДАНИХ

(1905-1919)

1. **Андуйе А.** Курс астрономии: Пер. с фр.
2. **Аренс В.** Мысли и изречения великих математиков. - (Б-ка элементар. математики).
3. **Бахман Ф.** Основы новейшей теории чисел / Пер. с нем. под ред. С.О.Шатуновского.
4. **Браве О.** Математические начала кристаллографии. - (Б-ка классиков точного знания).
5. **Вериге Б.Ф.** Современное состояние теории эволюции органического мира: (Основы общей биологии. III).
6. **Вилейтнер Г.** Понятие о числе. - (Б-ка элементар. математики).
7. **Евклид.** Первые шесть книг “Начал” / Пер. Д.М.Синцова и С.Н.Бернштейна. - (Б-ка классиков точного знания).
8. **Карно С.** О движущей силе огня. - (Б-ка классиков точного знания).
9. **Клаач Г.** Положение человека в природе / Пер. с нем. под ред. В.Д.Ласкарева.
10. **Лагранж Ж.** Прибавления к “Элементарам алгебры” Эйлера: Неопределенный анализ / Пер. с фр. под ред. С.О.Шатуновского. - (Б-ка классиков точного знания).
11. **Ломмель Е.** Курс опытной физики: Пер. с нем.
12. **Мейснер Э.** Элементы теории вероятностей. - (Б-ка элементар. математики).
13. **Паскаль Э.** Вариационное исчисление: Пер. с нем.
14. **Штольц О., Гмейнер Дж.А.** Теоретическая арифметика: Пер. с нем.
15. **Шульце.** Великие физики и их творения: Пер. с нем.
16. **Юнг Д.** Основные понятия алгебры и геометрии: Пер. с англ.

(1922-1925)

17. **Бэллисс.** Введение в общую физиологию.
18. **Вебер Г., Вельштейн И.** Энциклопедия элементарной математики. Т. 1. - 3-е изд.

19. **Виванти Дж.** Курс анализа бесконечно малых.
20. **Корвалло.** Теория вероятностей / Пер. К.И.Баковой.
21. **Маркони Г.** Беспроволочная телеграфия. - (Б-ка науч. новостей).
22. **Морделл Л.** Три лекции о большой теореме Ферма.
23. **Ньюком С., Энгельман Р.** Звездная астрономия.
24. **Оствальд В.** Naturphilosophie / Пер. с нем. под ред. Л.Мандельштама.
25. **Рассел Б.** Введение в математическую философию.
26. **Резерфорд Е.** История жизни альфа-частицы. - (Б-ка науч. новостей).
27. **Ризенфельд Е.** Руководство по аналитической химии.
28. **Томсон Дж.** Новая биология. - (Б-ка науч. новостей).
29. **Юл Дж.** Введение в теорию статистики.

III. ЛІТЕРАТУРА ПРО ВИДАВНИЦТВО “МАТЕЗИС”

1. “Матезис” // Книговедение: Энцикл. слов. - М., 1982. - С. 339.
Те саме // Книга: Энцикл. - М., 1999. - С. 402.
2. Гнеденко Б.В., Погребысский И.Б. О развитии математики на Украине // Историко-математические исследования. - М., 1956. - Вып. 9. - С. 403-426.
“Матезис”. - С. 417-418.
3. Дахия С.А. “Журнал элементарной математики” и “Вестник опытной физики и элементарной математики” // Историко-математические исследования. - М., 1956. - Вып. 9. - С. 537-612.
4. Каценельсон Ю.Д. Издательство “Mathesis”: (Из истории книгоиздательского дела в России) // Книга: Исслед. и материалы. - М., 1960. - Сб. 3. - С. 360-376.
5. Лейбман Э.Б. Математическое отделение Новороссийского общества естествоиспытателей (1876-1928) // Историко-математические исследования. - М., 1961. - Вып. 14. - С. 393-440: ил.
“Матезис”. - С. 417, 419-420.
6. Турышев И.К. История развития методики физики в России. Вып. 1. (Учебная и методическая литература по физике в дореволюционной средней школе). - Владимир, 1974. - 231 с.
“Матезис”. - С. 213-214.
7. Губарь О.И. Картотека воспоминаний // 200 лет Одессе. 70 лет Дому ученых. Научной секции “Одессика” - 30 лет. - О., 1994. - С. 61-68.
“Матезис”. - С. 66-67.
Те саме // Времена и годы: Воспоминания ветеранов войны и труда Одес. ун-та. - О., 1999. - Вып. 2. - С. 58-63.
“Матезис”. - С. 62.
8. Савчук В.С. Естественнонаучные общества Юга Российской империи: Вторая половина XIX - начало XX в. - Д.: Изд-во ДГУ, 1994. - 231 с.
“Матезис”. - С. 147-149, 227.
9. Очерки развития науки в Одессе / Отв. ред. С.А.Андронати; НАН Украины. Юж. науч. центр. - О., 1995. - 576 с.
“Матезис”. - С. 12, 13.
10. Розенфельд Б.А. Воспоминания о советских математиках // Историко-математические исследования. - М., 1995. - Вып. 36. - С. 114-151.
Про В.Ф.Кагана и “Матезис”. - С. 120-121.
-
11. Нічик В.М. З історії Одеської логіко-математичної школи // Філософ. думка. - 1985. - № 5. - С. 59-71.

“Матезис”. - С. 61.

12. Большен Е. “Матезис”, что значит “Знание” // Веч. Одесса. - 1974. - 28 февр.

13. Забочень М. Научность, педагогичность, популярность // Веч. Одесса. - 1977. - 8 июля. - Ил.

14. В начале века // Веч. Одесса. - 1986. - 6 окт.

15. Рац М. Полковник от “Academia”: Памяти библиофила Константина Васильева // Независимая газ. - 2000. - 13 апр.

16. Каталог Одесской городской имени императора Николая II публичной библиотеки. Т. 5. - О.: Тип. “Славянская” Е.Хрисогелос, 1910. - 426, LXXXIV с.
Містить 25 назв книг “Матезису”.

17. Каталог читального зала Одесской городской имени императора Николая II публичной библиотеки. Вып. 1. - О.: Тип. “Славянская” Е.Хрисогелос, 1911. - 52 с.
Містить 20 назв книг “Матезису”.

18. Книга в Україні, 1861-1917: Матеріали до репертуару укр. кн. Вип. 1. “А” / Нац. б-ка ім. В.І.Вернадського; Укладачі: С.Й.Петров, С.С.Петров; Наук. ред. Л.А.Косьміна. - К., 1996. - 222 с., 8 л. ілюстр.
Книги “Матезису”: 131-133 (I,36), 516 (I,1), 1675 (I,2), 1805 (I,85, 1-е вид. не вказ.), 1806 (I,86), 1949-1953 (I,38, 5-е вид. не вказ.).

19. Книга в Україні, 1861-1917: Матеріали до репертуару укр. кн. Вип. 2. “Б” / Нац. б-ка ім. В.І.Вернадського; Укладачі: С.Й.Петров, С.С.Петров; Наук. ред. В.Ю.Омельчук. - К., 1999. - 365 с.
Книги “Матезису”: 4380 (I,87), 4411 (I,3), 4486-4488 (I,4), 4829 (I,39), 5029 (I,40).

20. Корнейчик І.І. Історія української бібліографії: Дожовтневий період: (Нариси). - Х.: Ред.-вид. від. Кн. палати УРСР, 1971. - 374 с.
Про каталоги “Матезису”. - С. 284, 362.

21. Научная литература, словари, справочники и энциклопедии: Каталоги-прейскуранты на покупку и продажу букинист. и антиквар. книг. - М.: Изд-во Всесоюз. кн. палаты, 1961. - 286 с. - (М-во культуры СССР. Всесоюз. объединение кн. торговли).
Містить 32 назви книг “Матезису”.

IV. УЧАСНИКИ ТОВАРИСТВА

Бабичев Федір Андрійович (1869-1914) - астроном-спостерігач Одеської обсерваторії, викладач математики.

Про нього: 1. [Некролог] // Ист. вестн. - 1914. - Кн. 9. - С. 1066.

Іглицький Михайло (Мендель) Мойсейович (1868-1912)

Про нього: 2. Одесский университет за 75 лет (1865-1940). - О., 1940. - С. 116-117;

3. Історія Одеського університету за 100 років. - К., 1968. - С. 77-78;

4. Шувалов Р. Фарс “правосуддя” // За наук. кадри. - 1988. - 1 січ.;

5. Гринблат М. Могила Іглицького / Подгот. О.К. // Одес. вестн. - 1994. - 16 апр. - С. 9. - (Б-ка устних рассказов);

6. Іглицький Е.С. Маленькая частица истории // Междунар. евр. газ. - 1994. - № 18(129);

7. Канунникова О. Іглицькіє: Штрихи к портрету семьи // Одес. вестн. - 1994. - 4 нояб.;

8. Шувалов Р. “Вы жертвою пали” // Одес. вестн. - 1994. - 27 апр. - (Возвращаясь к напечатанному);

9. Іглицький Е.С. Іглицькіє: Штрихи к портрету семьи: Продолжение // Ор Самеах. - 1997. - 27 авг.;

10. Іглицький Е.С. Хочу, чтобы они жили... - М., 1998. - 111 с.: ил. - Те саме. - 2-е изд., испр. и доп. - М.: Некоммер. изд. группа “Э.РА”, 2001-2002. - 172 с.

Каган Веніамін Федорович (1869-1953) - математик.

Відредагував переклади книг [Е.Бореля \(I, 4\)](#), [Г.Вебера і Й.Вельштейна \(I, 5\)](#), [Ф.Клейна \(I, 14\)](#), [Г.Пуанкаре \(I, 119\)](#).

Про нього: 11. Дубнов Я.С., Рашевский П.К. В.Ф.Каган // Тр. семинара по вектор. и тензор. анализу. - М., 1949. - Вып. 7. - С. 16-30;

12. Лопшиц А.М., Рашевский П.К. Вениамин Федорович Каган (1869-1953). - М.: Изд-во Моск. ун-та, 1969. - 44 с.: портр. - (Замечательные ученые Моск. ун-та; 39);

“Матезис”. - С. 14-16, 18-19.

13. Вчені вузів Одеси: Біобібліогр. довід. Вип. 1. Природничі науки. 1865-1945. - О., 1995. - Ч. 2: Математики. Механіки / Упоряд. І.Е.Рікун, за участю Л.З.Гроссмана. - С. 59-63;

14. Ноткіна О.Ю. Каган Веніамін Федорович (Беніамін Фалькович) // Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біогр. слов. - О., 2000. - Т. 3: К-П. - С. 4-13.

Орбинський Артемій Робертович (1869-1928) - астроном.

Переклав і відредагував переклади книг [С.Аррениуса \(I, 86\)](#), [Ф.Ауербаха \(I, 38\)](#), [Р.Болла \(I, 87\)](#), [В.Ветгема \(I, 42\)](#), [Е.Віхерта \(I, 105\)](#), [Дж.Дженса \(I, 90\)](#), [П.Ловелла \(I, 92\)](#), [Г.Лоренца \(I, 53\)](#), [Г.Маклена \(I, 115\)](#), [С.Ньюкома \(I, 93\)](#), [Дж.Перрі \(I, 57\)](#), [С.Роу \(I, 24\)](#), [Ф.Содді \(I, 64\)](#), [С.Томпсона \(I, 65\)](#), [Ф.Трьольс-Лунда \(I, 122\)](#), [Е.Фурньє Дальба \(I, 69\)](#), зб. “Успехи астрономии” (I, 95), [Ч.А.Юнга \(I, 96\)](#).

Про нього: 15. Воронцов-Вельяминов Б.А. Очерки истории астрономии в России. - М., 1956. - С. 342-344: портр.

Шатуновський Самуїл Йосипович (1859-1929) - математик.

Переклав і відредагував переклади книг А.Адлера (I, 1), П.Аппеля й С.Дотевілля (I, 2), Р.Дедекінда (I, 7), Г.Ковалевського (I,15,16), В.Літцманна (I, 20), Е.Нетто (I, 23), Е.Фурре (I, 28,29), Г.Шуберта (I, 34).

Про нього: 16. Чеботарев Н.Г. Самуил Осипович Шатуновский: (К 10-летию со дня смерти) // Успехи мат. наук. - 1940. - Вып. 7. - С. 316-321: портр.; "Матезис". - С. 321.

17. С.Й.Шатуновський // До історії розвитку передових ідей в російській методиці математики. - К., 1953. - С. 160-161; "Матезис". - С. 160.

18. Вчені вузів Одеси: Біобібліогр. довід. Вип. 1. Природничі науки. 1865-1945. - О., 1995. - Ч. 2: Математики. Механіки / Упоряд. І.Е.Рікун, за участю Л.З.Гроссмана. - С. 144-147;

19. Нечаєв А.П. Шатуновський Самуїл Йосипович // Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біогр. слов. - О., 2000. - Т. 4: Р-Я. - С. 360-362.

Шпенцер Мойсей Пилипович (Липович) (1860- 1927)

Про нього: 20. Инбер В. Краткая автобиография // Инбер В. Стихи и поэмы. - М., 1957. - С. 5-12;

Про М.П.Шпенцера. - С. 6.

21. Гринберг И. Вера Инбер: [Вступ. ст.] // Инбер В. Избранные произведения. Т. 1. Стихотворения и поэмы. - М., 1958. - С. 5-39;

Про М.П.Шпенцера. - С. 6.

22. Инбер В. О моем отце // Собр. соч. - М., 1965. - Т. 2: Рассказы и повести. - С. 293-311;

23. Инбер В. Как я была маленькая // Собр. соч. - М., 1965. - Т. 2: Рассказы и повести. - С. 339-424;

Патинь книги. - С. 412-416.

24. Либединская Л. "...Преодолеть свои пределы" // Инбер В. Избранное. - М., 1981. - С. 3-14;

Про М.П.Шпенцера. - С. 4.

25. Троцкий Л. Моя жизнь: Опыт автобиографии. Т. 1. - М.: Книга, 1990. - 328 с.;

Про М.П.Шпенцера. - С. 59-62, 112.

26. Макаров А. Вера Инбер: [Вступ. ст.] // Инбер В. Собр. соч. - М., 1958. - Т. 1: Стихотворения и поэмы. - С. 5-42;

27. Бельский М.Р. Отец Веры Инбер // Веч. Одесса. - 1994. - 27 авг.;

28. Бельский М.Р. Из истории печатного дела в Одессе // Книга: Исслед. и материалы. - М., 1996. - Сб. 72. - С. 136-148;

Видавець і друкар М.Шпенцер. - С. 143-145.

29. Бельский М.Р. Арест отца Веры Инбер // Одес. вестн. - 2000. - 13 дек. - С. 7;

30. Каракина Е. К сожалению, двоюродная // Ор Самеах. - 2000. - 19 апр. - Фотогр.

V. АВТОРИ

1. **Абрагам Анрі** (1868-1943) - французький фізик, викладач Вищої нормальної школи у Парижі, секретар Французького фізичного товариства.
Про нього: Grand Larousse encyclopédique: En 10 vol. - Paris, 1960. - Vol. 1. - P. [53].
2. **Адлер Август** (1863-1923) - австрійський математик, професор Вищої технічної школи у Відні.
Про нього: Czeike F. Historisches Lexicon Wien: In 5 Bd. - Wien, 1992. - Bd. 1. - S. 14.
3. **Аппель Поль-Еміль** (1855-1930) - французький математик і механік.
Про нього: Боголюбов А.Н. Математики. Механики: Биогр. справ. - К., 1983. - С. 19.
4. **Аппель Якоб**
5. **Аррениус Сванте-Август** (1859-1927) - шведський фізикохімік.
Про нього: Храмов Ю.А. Физики: Биогр. справ. - К., 1983. - С. 20.
6. **Астон Френсіс-Уільям** (1877-1945) - англійський фізик і хімік.
Про нього: Храмов Ю.А. Физики: Биогр. справ. - К., 1983. - С. 21.
7. **Ауербах Фелікс** (1856-1933) - німецький фізик, професор теоретичної фізики Ієнського ун-ту (Німеччина).
Про нього: Brockhaus die Enzyklopädie: In 24 Bd. - Leipzig; Mannheim, 1996. - Bd. 2. - S. 318.
8. **Бальфур Артур-Джеймс** (1848-1930) - англійський державний діяч.
Про нього: БСЭ. - 3-е изд. - М., 1971. - Т. 2. - С. 594.
9. **Болл Роберт-Стоуелл** (1840-1913) - англійський математик.
Про нього: Боголюбов А.Н. Математики. Механики: Биогр. справ. - К., 1983. - С. 57.
10. **Больцано Бернард** (1781-1848) - чеський математик, філософ, богослов.
Про нього: Боголюбов А.Н. Математики. Механики: Биогр. справ. - К., 1983. - С. 58.
11. **Борель Фелікс-Едуард-Жюстен-Еміль** (1871-1956) - французький математик.
Про нього: Боголюбов А.Н. Математики. Механики: Биогр. справ. - К., 1983. - С. 61-62.
12. **Браун Карл-Фердінанд** (1850-1918) - німецький фізик.
Про нього: Храмов Ю.А. Физики: Биогр. справ. - К., 1983. - С. 44-45.
13. **Бруні К.** - італійський фізикохімік, професор ун-ту в Падуї.
14. **Вальден Пауль (Павло Іванович)** (1863-1957) - фізикохімік.
Про нього: Волков В.А., Вонский Е.В., Кузнецова Г.И. Химики: Биогр. справ. - К., 1984. - С. 95-96;
Вальден Пауль // Русское зарубежье: Золотая книга эмиграции. Первая треть XX века: Энцикл. биогр. слов. - М., 1997. - С. 128-131.

15. **Вебер Генріх** (1842-1913) - німецький математик.
Про нього: Боголюбов А.Н. Математики. Механики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 92-93.
16. **Вейнберг Борис Петрович** (1871-1942) - фізик, геофізик.
 Переклав і відредагував переклади книг Г.Абрагама (I, 36), В.Ветгема (I, 42).
Про нього: БСЭ. - 3-е изд. - М., 1971. - Т. 4. - С. 362.
17. **Вельштейн Йозеф** (1869-1919) - німецький математик.
Про нього: Боголюбов А.Н. Математики. Механики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 97.
18. **Венельт А.** - німецький фізик, професор Фізичного ін-ту Берлінського ун-ту.
19. **Веріго Броніслав Фортунатович** (1860-1925) - фізіолог.
Про нього: Биологи: Биограф. справ. - К., 1984. - С. 126;
 Професори Одеського (Новоросійського) університету: Биограф. слов. - О., 2000. - Т. 2: А-І. - С. 212-215.
20. **Ветгем Вільям-Сесіл (Дамп'єр)** (1867-1952) - англійський фізик і філософ, професор Кембріджського ун-ту.
Про нього: Dampier W. Cambridge and elsewhere: the memories of Sir William Cecil Dampier, formerly Whetham. - London: Murray, [1950]. - 149 p.: plates, ports.
21. **Вінер Отто-Генріх** (1703-1770) - німецький фізик.
Про нього: Храмов Ю.А. Фізики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 65.
22. **Віхерт Еміль** (1861-1928) - німецький фізик і геофізик.
Про нього: Храмов Ю.А. Фізики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 65-66.
23. **Вокер Джеймс** - англійський фізикохімік, професор Едінбурзького ун-ту.
24. **Гампсон В.** - винахідник приладу для скраплення газів.
25. **Гассерт Курт** (1868- ?) - німецький географ.
Про нього: Рус. энцикл. - С.Пб., б.г. - Т. 5. - С. 192.
26. **Гейберг І.**
27. **Гернет В.А.** - видавець **ВОФЕМу**.
Про нього: К 25-летию "Вестника опытной физики и элементарной математики" // ВОФЭМ. - 1913. - № 598-600. - С. 257-283: портр.
28. **Гільом Шарль-Едуард** (1861-1938) - швейцарський фізик.
Про нього: Храмов Ю.А. Фізики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 85.
29. **Графф Казимір-Ромуальд** (1878-1950) - німецький астроном, співробітник Гамбурзької обсерваторії.
Про нього: Brockhaus die Enzyklopädie: In 24 Bd. - Leipzig; Mannheim, 1996. - Bd. 9. - S. 39.

30. **Грот Пауль-Генріх** (1843-1927) - німецький мінералог та кристалограф.
Про нього: Энцикл. слов. / Ф.А.Брокгауз, И.А.Ефрон. - С.Пб., 1893. - Т. 9А(18). - С. 777;
 Brockhaus die Enzyklopädie: In 24 Bd. - Leipzig; Mannheim, 1996. - Bd. 9. - S. 212.
31. **Даннеманн Фрідріх-Йоганн** (1859-1936) - німецький історик природознавства, професор Боннського ун-ту.
32. **Дедекінд Юліус-Вільгельм-Ріхард** (1831-1916) - німецький математик.
Про нього: Боголюбов А.Н. Математики. Механики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 161.
33. **Дженс (Джинс) Джеймс-Хопвуд** (1877-1946) - англійський астроном і фізик.
Про нього: Колчинский И.Г., Корсунь А.А., Родригес М.Г. Астрономы: Биограф. справ. - К., 1986. - С. 111-112.
34. **Дзик Павло Григорович** (1889-?) - математик.
35. **Дзіобек Отто-Франц** (1856-1919) - німецький математик, професор Військово-інженерної академії в Берліні.
36. **Дотевілл С.** - французький математик, професор ун-ту в Монпельє.
37. **Еддінгтон Артур-Стенлі** (1882-1944) - англійський астрофізик, фізик.
Про нього: Храмов Ю.А. Фізики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 307.
38. **Журден Філіпп-Едвард-Бертран** (1879-1919) - англійський математик і механік.
Про нього: Бородин А.И., Бугай А.С. Выдающиеся математики. - К., 1987. - С. 204.
39. **Зеєман Пітер** (1865-1943) - нідерландський фізик.
Про нього: Храмов Ю.А. Фізики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 115.
40. **Каган Веніамін Федорович** - Див. "Учасники товариства".
41. **Кайзер Генріх-Густав-Йоганнес** (1853-1940) - німецький фізик-експериментатор.
Про нього: Храмов Ю.А. Фізики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 123-124.
42. **Кеджорі Флоріан** (1859-1930) - американський математик.
Про нього: Боголюбов А.Н. Математики. Механики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 214.
43. **Кларк Агнеса** - популяризатор астрономії (Велика Британія).
44. **Клейн Фелікс** (1849-1925) - німецький математик.
Про нього: Боголюбов А.Н. Математики. Механики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 224-225.
45. **Клоссовський Олександр Вікентійович** (1846-1917) - метеоролог.
Про нього: Молявко Г.И., Франчук В.П., Куличенко В.Г. Геологи. Географы: Биограф. справ. - К., 1985. - С. 128;

Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біограф. слов. - О., 2000. - Т. 3: К-П. - С. 65-68.

46. **Ковалевський (Ковалескі) Герхард** (1876-1950) - німецький математик.
Про нього: Боголюбов А.Н. Математики. Механики: Біограф. справ. - К., 1983. - С. 229.
47. **Кольрауш Фрідріх-Вільгельм-Георг** (1840-1910) - німецький фізик-експериментатор.
Про нього: Храмов Ю.А. Фізики: Біограф. справ. - К., 1983. - С. 137-138.
48. **Кон Еміль-Георг** (1854-1944) - німецький фізик-теоретик.
Про нього: Храмов Ю.А. Фізики: Біограф. справ. - К., 1983. - С. 139.
49. **Корбін Томас В.** - популяризатор техніки.
50. **Кутюра Луїз** (1868-1914) - французький математик, логік, філософ.
Про нього: Бородин А.И., Бугай А.С. Выдающиеся математики. - К., 1987. - С. 287.
51. **Ладенбург Альберт** (1842-1911) - німецький хімік-органік та історик хімії.
Про нього: Волков В.А., Вонский Е.В., Кузнецова Г.И. Химики: Біограф. справ. - К., 1984. - С. 282-283.
52. **Лакур Пауль** (1832-1891) - датський фізик.
Про нього: Рус. энцикл. - С.Пб., б.г. - Т. 11. - С. 134.
53. **Ланге Макс** (1883-?)
54. **Леман Отто** (1855-1922) - німецький фізик-експериментатор.
Про нього: Храмов Ю.А. Фізики: Біограф. справ. - К., 1983. - С. 320.
55. **Леффлер Євген** - математик, професор ун-ту в Ульмі (Німеччина).
56. **Ліндемман Карл-Луїз-Фердінанд фон** (1852-1939) - німецький математик.
Про нього: Боголюбов А.Н. Математики. Механики: Біограф. справ. - К., 1983. - С. 286.
57. **Літцман Карл-Юліус-Вальтер** (1880-1956) - німецький математик.
Про нього: Бородин А.И., Бугай А.С. Выдающиеся математики. - К., 1987. - С. 319.
58. **Ловелл Персівал** (1855-1916) - американський астроном.
Про нього: Колчинский И.Г., Корсунь А.А., Родригес М.Г. Астрономы: Біограф. справ. - К., 1986. - С. 197.
59. **Лодж Олівер-Джозеф** (1851-1940) - англійський фізик.
Про нього: Храмов Ю.А. Фізики: Біограф. справ. - К., 1983. - С. 167.
60. **Лоренц Гендрік-Антон** (1853-1928) - нідерландський фізик-теоретик.
Про нього: Храмов Ю.А. Фізики: Біограф. справ. - К., 1983. - С. 169-170.
61. **Льоб Жак** (1859-1924) - американський біолог і фізіолог.
Про нього: Биологи: Біограф. справ. - К., 1984. - С. 368-369.

62. **Майкельсон Альберт-Абрахам** (1852-1931) - американський фізик.
Про нього: Храмов Ю.А. Фізики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 174-175.
63. **Маклен Г.** [так на книжці; насправді: **Маклеод Джон-Джеймс-Рікард**] (1876-1935) - шотландський фізіолог, 1923 р. отримав Нобелівську премію за відкриття інсуліну.
Про нього: Лауреаты Нобелевской премии: Энцикл. - М., 1992. - [Т.]: М-Я. - С. 13-16: портр.
64. **Мамлок Л.** - німецький хімік, професор Берлінського ун-ту.
65. **Марков Андрій Андрійович** (1856-1922) - математик.
Про нього: Боголюбов А.Н. Математики. Механики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 310-311.
66. **Меннхен Філіпп**
67. **Мі Густав-Адольф** (1868-1957) - німецький фізик.
Про нього: Храмов Ю.А. Фізики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 186-187.
68. **Морен Шарль**
69. **Нетто Еуген** (1848-1919) - німецький математик.
Про нього: Боголюбов А.Н. Математики. Механики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 346.
70. **Німфюр Раймунд** (1874-?) - німецький вчений.
71. **Ньюбігін Маріон-Ізабель** (1869-1934) - англійський географ, редактор Шотландського географічного журналу (1902-1934).
Про неї: Maddrell A.M.C. Scientific Discourse and the Geographical Work of Marion Newbiggin // Scottish Geographical Magazine. - 1997. - Vol. 113, N 1.
72. **Ньюком Саймон** (1835-1909) - американський астроном.
Про нього: Колчинский И.Г., Корсунь А.А., Родригес М.Г. Астрономы: Биограф. справ. - К., 1986. - С. 232-233.
73. **Перрі Джон** (1850-1920) - англійський фізик і винахідник.
Про нього: Nelson's Encyclopaedia. - London; Edinburgh; Dublin; Leeds; Paris; Leipzig; New York, S.a. - Vol. 17. - P. 252.
74. **Планк Макс-Карл-Ернст-Людвіг** (1858-1947) - німецький фізик-теоретик.
Про нього: Храмов Ю.А. Фізики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 215-216.
75. **Пойнтинг Джон-Генрі** (1852-1914) - англійський фізик.
Про нього: Храмов Ю.А. Фізики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 218.

76. **Пуанкаре Жюль-Анрі** (1854-1912) - французький математик, фізик, астроном і філософ.
Про нього: Боголюбов А.Н. Математики. Механики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 394;
Храмов Ю.А. Фізики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 225.
77. **Пьошль Віктор** (1884-?)
78. **Рамзай Уільям** (1852-1916) - англійський хімік і фізик.
Про нього: Храмов Ю.А. Фізики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 227-228;
Волков В.А., Вонский Е.В., Кузнецова Г.И. Хіміки: Биограф. справ. - К., 1984. - С. 417-418.
79. **Рігі Августо** - італійський фізик.
Про нього: Храмов Ю.А. Фізики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 233.
80. **Рітц Вальтер** (1878-1909) - швейцарський фізик-теоретик і математик.
Про нього: Боголюбов А.Н. Математики. Механики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 414;
Храмов Ю.А. Фізики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 234.
81. **Роу Саундара** - індійський вчений.
82. **Рудінгер К.**
83. **Рудіо Фердінанд** (1856-1929) - німецький математик.
Про нього: Lexikon bedeutender Mathematiker. - Leipzig, 1990. - S. 405.
84. **Саксль П.**
85. **Сінцов Дмитро Матвійович** (1867-1946) - математик.
Про нього: Боголюбов А.Н. Математики. Механики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 436-437.
86. **Слабі Адольф-Карл-Генріх** (1849-1913) - німецький фізик, перший професор електротехніки Шарлоттенбурзького і Берлінського політехнікумів, один з піонерів радіо.
Про нього: Очерки истории радиотехники. - М., 1960. - С. 16-17.
87. **Сміт Олександр** (1865-1922) - американський хімік, професор ун-тів у Нью-Йорку і Чикаго, президент Американського хімічного т-ва.
Про нього: Блох М.А. Биографический справочник: Выдающиеся химики и ученые XIX и XX ст., работавшие в смежных с химией областях науки: В 2 т. - Л., 1931. - Т. 2. - С. 693.
88. **Снайдер К.**
89. **Содді Фредерік** (1877-1956) - англійський фізик і хімік.
Про нього: Храмов Ю.А. Фізики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 250-251.

90. **Танфільєв Гаврило Іванович** (1857-1928) - ботанік, географ, ґрунтознавець.
Відредагував переклади книг К.Гассерта (I, 107), М.Ньюбігін (I, 118).
Про нього: Молякко Г.И., Франчук В.П., Куличенко В.Г. Геологи. Географы: Биограф. справ. - К., 1985. - С. 261;
Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біограф. слов. - О., 2000. - Т. 4: Р-Я. - С. 191-195.
91. **Томпсон Сільванус-Філіпп** (1851-1916) - англійський фізик.
Про нього: Энцикл. слов. / Ф.А.Брокгауз, И.А.Ефрон. - СПб., 1901. - Т. 33А(66). - С. 481.
92. **Томсон Джозеф-Джон** (1856-1940) - англійський фізик.
Про нього: Храмов Ю.А. Физики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 263.
93. **Трієр Вігго-Петер** (1862-?)
94. **Тромгольт Софус** (1851-1896) - датський шкільний вчитель.
95. **Трьольс-Лунд Фр.** - датський астроном.
96. **Умов Микола Олексійович** (1846-1915) - фізик.
Про нього: Храмов Ю.А. Физики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 269;
Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біограф. слов. - О., 2000. - Т. 4: Р-Я. - С. 259-260.
97. **Ушинський Микола Григорович** (1863-1933) - бактеріолог, патолог.
Про нього: Биографический словарь профессоров Одесского медицинского института им. Н.И.Пирогова: (1900-1990). - О., 1992. - С. 262;
Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біограф. слов. - О., 2000. - Т. 4: Р-Я. - С. 269-273.
98. **Філіппов Олександр Йосипович** (1882-1922) - математик.
Про нього: Вчені вузів Одеси: Біобібліограф. довід. Вип. 1. Природничі науки. 1865-1945. - О., 1995. - Ч. 2: Математики. Механіки / Упоряд. І.Е.Рікун, за участю Л.З.Гроссмана. - С. 131-132.
99. **Фурньє-д'Альб Едмунд-Едвард** (1868-1933) - англійський фізик і винахідник, професор Бірмінгемського ун-ту.
100. **Фурре Еміль** (1869-?) - французький математик.
101. **Центнершвер Мечислав** (1874-1944) - польський фізикохімік.
Про нього: Волков В.А., Вонский Е.В., Кузнецова Г.И. Химики: Биограф. справ. - К., 1984. - С. 550.

102. **Ціммерман Володимир Акимович** (1866-1939) - математик.
Про нього: Вчені вузів Одеси: Біобібліогр. довід. Вип. 1. Природничі науки. 1865-1945. - О., 1995. - Ч. 2: Математики. Механіки / Упоряд. І.Е.Рікун, за участю Л.З.Гроссмана. - С. 135-137;
Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біогр. слов. - О., 2000. - Т. 4: Р-Я. - С. 325-327.
103. **Чезаро Ернесто** (1859-1906) - італійський математик.
Про нього: Боголюбов А.Н. Математики. Механики: Биогра. справ. - К., 1983. - С. 518.
104. **Шатуновський Самуїл Йосипович** - Див. "Учасники товариства".
105. **Шейд Карл** - німецький хімік.
106. **Шефер Клеменс** - німецький фізик, професор ун-ту в Бреслау.
107. **Шмід Бастіан** (1870-1944) - німецький вчений.
108. **Штелер А.** - німецький хімік, приват-доцент Хімічного ін-ту Берлінського ун-ту.
109. **Шток А.** - німецький хімік, професор Хімічного ін-ту Берлінського ун-ту.
110. **Шуберт Герман-Кьосар-Ганнібал** (1848-1911) - німецький математик.
Про нього: Бородин А.И., Бугай А.С. Выдающиеся математики. - К., 1987. - С. 588.
111. **Щербина Костянтин Мусійович** (1864-1946) - математик.
Про нього: Вчені вузів Одеси: Біобібліогр. довід. Вип. 1. Природничі науки. 1865-1945. - О., 1995. - Ч. 2: Математики. Механіки / Упоряд. І.Е.Рікун, за участю Л.З.Гроссмана. - С. 156-158;
Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біогр. слов. - О., 2000. - Т. 4: Р-Я. - С. 402-406.
112. **Щукарьов Олександр Миколайович** (1964-1936) - фізикохімік.
Про нього: УРЕ. - 2-е вид. - К., 1985. - Т. 12. - С. 464.
113. **Юнг Чарлз Огастес** (1834-1908) - американський астроном.
Про нього: Колчинский И.Г., Корсунь А.А., Родригес М.Г. Астрономы: Биогра. справ. - К., 1986. - С. 398-399.

VI. РЕДАКТОРИ, ПЕРЕКЛАДАЧІ

1. **Арнольд Ігор Володимирович** (1900-1948) - математик.
Переклав книгу Г.Ковалевського (I, 15).
Про нього: Вчені вузів Одеси: Біобібліогр. довід. Вип. 1. Природничі науки. 1865-1945. - О., 1995. - Ч. 2: Математики. Механіки / Упоряд. І.Е.Рікун, за участю Л.З.Гроссмана. - С. 11-13.
2. **Баков Афанасій Іванович** (1878-?) - лаборант зоологічного кабінету природничого відділення фізико-математичного фак. Новоросійського ун-ту, викладач фізики в середніх навчальних закладах Одеси.
Переклав книги Т.В.Корбіна (I, 113), Е.Фурре (I, 29).
3. **Бакова Клавдія Іванівна** (1882-?) - викладач математики.
Переклала книгу Е.Фурре (I, 28).
Про неї: Наука и научные работники СССР. - Л., 1928. - Ч. 6: Научные работники СССР без Москвы и Ленинграда. - С. 21.
4. **Бернштейн Сергій Натанович** (1880-1968) - математик.
Відредагував переклад книги Ф.Рудіо (I, 25).
Про нього: Боголюбов А.Н. Математики. Механики: Биогр. справ. - К., 1983. - С. 45-46.
5. **Боргман Іван Іванович** (1849-1914) - фізик.
Відредагував переклад книги Ф.Даннеманна (I, 108).
Про нього: Храмов Ю.А. Физики: Биогр. справ. - К., 1983. - С. 41.
6. **Брі (Левіна-Брі) Л.С.**
Переклала книги Г.Ковалевського (I, 15), К.Літцмана і В.Трієра (I, 21).
7. **Брусиловський І.К.**
Переклав книгу Г.Пуанкаре (I, 119).
8. **Вейнберг Борис Петрович** - Див. "Автори".
9. **Говсєєв Ю.А.**
Переклав книгу Б.Шміда (I, 124).
10. **Грицай А.А.**
Переклав книгу М.Ланге (I, 114).
11. **Грінчевська А.М.**
Переклала книгу С.Арреніуса (I, 86).
12. **Єльчанінов Євген Семенович** (1879-1922) - хімік.
Відредагував переклади книг А.Ладенбурга (I, 75), К.Шейда (I, 83).
Про нього: Вчені вузів Одеси: Біобібліогр. довід. Вип. 1. Природничі науки. 1865-1945. - О., 1995. - Ч. 3: Хіміки / Упоряд. Т.І.Олейникова. - С. 35-36.

13. **Зав'ялов Василь Васильович** (1873-1930) - медик, фізіолог, анатом.
Відредагував переклади книг Ж.Льоба (I, 99), К.Снайдера (I, 120), зб. "Успехи биологии" (I, 102).
Про нього: Завьялов Василий Васильевич // Русское зарубежье: Золотая книга эмиграции. Первая треть XX века: Энцикл. биогр. слов. - М., 1997. - С. 238-239.
Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біогр. слов. - О., 2000. - Т. 2: А-І. - С. 385-386.
14. **Іванов Костянтин Іванович** - лаборант вимірювальної лабораторії Фізичного ін-ту Новоросійського ун-ту, викладав математику та космографію в жіночій гімназії А.В.Полікарпової.
Переклав книгу Г.Абрагама (I, 36).
15. **Каган Веніамін Федорович** - Див. "Учасники товариства".
16. **Казанецький П.В.**
Переклав книгу О.Лемана (I, 50).
17. **Кайнер М.З.** - аспірант кафедри математики Науково-дослідницьких кафедр в Одесі, 1924 р.
Переклав книгу А.Еддінгтона (I, 71).
18. **Кастерін Микола Петрович** (1869-1947) - фізик-теоретик.
Відредагував переклади книг О.Вінера (I, 43), Ф.Кольрауша (I, 47), Х.Лоренца (I, 53).
Про нього: Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біогр. слов. - О., 2000. - Т. 3: К-П. - С. 41-43.
19. **Кирилов Єлпідіфор Анемподистович** (1883-1964) - фізик, засновник школи наукової фотографії.
Переклав книги Г.Абрагама (I, 36), Ф.Кольрауша (I, 47).
Про нього: Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біогр. слов. - О., 2000. - Т. 3: К-П. - С. 48-52.
20. **Комаровський Абрам Семенович** (1865-1956) - хімік.
Переклав книгу В.Пьошля (I, 77).
Про нього: Волков В.А., Вонский Е.В., Кузнецова Г.И. Химики: Биогр. справ. - К., 1984. - С. 46-48.
21. **Коншин Олександр Юлійович** (1876-1936) - хімік-органік.
Переклав книгу А.Штока-А.Штелера (I, 84).
Про нього: Вчені вузів Одеси: Біобібліогр. довід. Вип. 1. Природничі науки. 1865-1945. - О., 1995. - Ч. 3: Хіміки / Упоряд. Т.І.Олейникова. - С. 49-50.
22. **Крижановський Дмитро Антонович** (1883-1939) - математик.
Переклав книги О.Вінера (I, 43), Ф.Клейна (I, 14).

Про нього: Вчені вузів Одеси: Біобібліогр. довід. Вип. 1. Природничі науки. 1865-1945. - О., 1995. - Ч. 2: Математики. Механіки / Упоряд. І.Е.Рікун, за участю Л.З.Гроссмана. - С. 69-71;

Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біогр. слов. - О., 2000. - Т. 3: К-П. - С. 145-148.

23. Лавров Давид Мелітонович (1867-1928) - професор Одеського медичного ін-ту.
Відредагував переклад книги Г.Маклена (I, 115).

Про нього: Золотарев А.Е., Ильин И.И., Луки Л.Г. Биографический словарь профессоров Одесского медицинского института им. Н.И.Пирогова: (1900-1990). - О., 1992. - С. 159: портр.

24. Ланге Микола Миколайович (1858-1921) - психолог.

Відредагував переклад книги Б.Шміда (I, 124).

Про нього: Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біогр. слов. - О., 2000. - Т. 3: К-П. - С. 170-175.

25. Левінтов Йосель Лейбович (Йосиф Львович) - викладав природознавство й арифметику в гімназії М.М.Іглицького (І.Р.Рапопорта), фізику - в приватній жіночій гімназії А.Є.Гецельд.

Переклав книги П.Аппеля й С.Дотевілля (I, 2), Е.Бореля (I, 4), П.Грота (I, 74), Ж.Льоба (I, 100), Е.Леффлера (I, 19), Ш.Морена (I, 56), М.Планка (I, 58), А.Сміта (I, 80), Дж.Томсона (I, 66), Г.Шуберта (I, 34).

26. Лейненберг Е.Н.

Переклав книгу Ф.Меннхена (I, 116).

27. Мандельштам Леонід Ісаакович (1879-1944) - фізик.

Переклав книгу К.Брауна (I, 39).

Про нього: Храмов Ю.А. Физики: Биогр. справ. - К., 1983. - С. 177-178.

28. Меліков (Мелікішвілі) Петро Григорович (1850-1927) - хімік.

Відредагував переклади книг Л.Мамлока (I, 76), У.Рамзая (I, 79), А.Сміта (I, 80), А.Штока і А.Штелера (I, 84). Автор передмови до книги В.Пьошля (I, 77).

Про нього: Волков В.А., Вонский Е.В., Кузнецова Г.И. Химики: Биогр. справ. - К., 1984. - С. 332;

Вчені вузів Одеси: Біобібліогр. довід. Вип. 1. Природничі науки. 1865-1945. - О., 1995. - Ч. 3: Хіміки / Упоряд. Т.І.Олейникова. - С. 63-65;

Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біогр. слов. - О., 2000. - Т. 3: К-П. - С. 294-298.

29. Мосешвілі Ясон Павлович (1876-1973?) - старший асистент хімічної лабораторії, приват-доцент Новоросійського ун-ту (1913-1918), далі працював у Тбіліському ун-ті, професор, зав. кафедри неорганічної хімії.

Переклав книги Д.Вокера (I, 73), А.Сміта (I, 80).

Про нього: Історія Одеського університету за 100 років. - К., 1968. - С. 232.

30. Мочульський Андрій Олексійович (1897-?) - викладач робітфаку ОПІ.

Переклав книгу Ф.Журдена (I, 10).

31. **Орбинський Артемії Робертович** - Див. "Учасники товариства".
32. **Папалексі Микола Дмитрович** (1880-1947) - фізик.
[Переклав книгу К.Брауна \(I, 39\).](#)
Про нього: Храмов Ю.А. Фізики: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 206.
33. **Писаржевський Лев Володимирович** (1874-1938) - хімік.
[Відредагував переклад книги Ш.Морена \(I, 56\).](#)
Про нього: Волков В.А., Вонский Е.В., Кузнецова Г.И. Хіміки: Биограф. справ. - К., 1984. - С. 394-395.
34. **Покровський Костянтин Доримедонтович** (1868-1944) - астроном.
[Відредагував переклад книги С.Арреніуса \(I, 85\).](#)
Про нього: Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біограф. слов. - О., 2000. - Т. 3: К-П. - С. 452-455.
35. **Поссе Костянтин Олександрович** (1847-1928) - математик.
[Переклав книгу Е.Чезаро \(I, 31\).](#)
Про нього: Боголюбов А.Н. Математики. Механіки: Биограф. справ. - К., 1983. - С. 388.
36. **Рабинович Юрій Германович** (1886-1968) - математик.
[Переклав книгу А.Еддінгтона \(I, 70\).](#)
Про нього: Вчені вузів Одеси: Біобібліограф. довід. Вип. 1. Природничі науки. 1865-1945. - О., 1995. - Ч. 2: Математики. Механіки / Упоряд. І.Е.Рікун, за участю Л.З.Гроссмана. - С. 95-96;
Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біограф. слов. - О., 2000. - Т. 4: Р-Я. - С. 4-7.
37. **Серафімов Василь Васильович** - астроном, співробітник Пулковської обсерваторії, приват-доцент Санкт-Петербурзького ун-ту, товариш голови Російського астрономічного товариства.
[Переклав книгу А.Кларк \(I, 91\).](#)
Про нього: Воронцов-Вельяминов Б.А. Очерки истории астрономии в России. - М., 1956. - С. 221, 258, 304.
38. **Сидоренко Михайло Дмитрович** (1859-1927) - геолог.
[Відредагував переклад книги П.Грота \(I, 74\).](#)
Про нього: Вчені вузів Одеси: Біобібліограф. довід. Вип. 1. Природничі науки. 1865-1945. - О., 1994. - Ч. 1: Геологи. Географи / Упоряд. Л.М.Бур'ян. - С. 69-73;
Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біограф. слов. - О., 2000. - Т. 4: Р-Я. - С. 85-88.
39. **Слешинський Іван Владиславович** (1854-1931) - математик.
[Відредагував переклади книг Б.Больцано \(I, 3\), Л.Кутюра \(I, 17\).](#)
Про нього: Вчені вузів Одеси: Біобібліограф. довід. Вип. 1. Природничі науки. 1865-1945. - О., 1995. - Ч. 2: Математики. Механіки / Упоряд. І.Е.Рікун, за участю Л.З.Гроссмана. - С. 103-106;
Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біограф. слов. - О., 2000. - Т. 4: Р-Я. - С. 116-119.

40. **Соколов Ф.Ф.**
Переклав книгу Г.Мі (I, 55).
41. **Стоян Петро Е.** - мовознавець, есперантист, автор кількох тлумачних словників російської мови.
Переклав книгу Г.Абрагама (I, 36).
42. **Танфільсв Гаврило Іванович** - Див. "Автори".
43. **Тарасевич Лев Олександрович** (1868-1927) - мікробіолог, патолог.
Відредагував переклад книги П.Саксля й К.Рудінгера (I, 101).
Про нього: Биологи: Биогр. справ. - К., 1984. - С. 609-610.
Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біогр. слов. - О., 2000. - Т. 4: Р-Я. - С. 201-202.
44. **Тимченко Іван Юрійович** (1862-1939) - математик.
Відредагував переклади книг Ф.Журдена (I, 10), Ф.Кеджорі (I, 18), Ф.Менхена (I, 116), А.Еддінгтона (I, 71). Автор передмови до книги І.Гейберга (I, 6).
Про нього: Вчені вузів Одеси: Біобібліогр. довід. Вип. 1. Природничі науки. 1865-1945. - О., 1995. - Ч. 2: Математики. Механіки / Упоряд. І.Е.Рікун, за участю Л.З.Гроссмана. - С. 117-120;
Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біогр. слов. - О., 2000. - Т. 4: Р-Я. - С. 202-205.
45. **Успенський Яків Вікторович** (1883-1947) - математик.
Відредагував книгу П.Г.Дзика (I, 9).
Про нього: Ермолаева Н. Успенский Яков Викторович // Русское зарубежье: Золотая книга эмиграции. Первая треть XX века: Энцикл. биогр. слов. - М., 1997. - С. 641-643.
46. **Фіхтенгольц Григорій Михайлович** (1888-1959) - математик.
Переклав книги А.Адлера (I, 1), О.Дзіобека (I, 8).
Про нього: Боголюбов А.Н. Математики. Механики: Биогр. справ. - К., 1983. - С. 491.
47. **Хвольсон В.О.**
Переклала книгу А.Майкельсона (I, 54).
48. **Хвольсон Орест Данилович** (1852-1934) - фізик.
Відредагував переклади книг А.Майкельсона (I, 54), Г.Мі (I, 55).
Про нього: Храмов Ю.А. Физики: Биогр. справ. - К., 1983. - С. 289.
49. **Хмиров Дмитро Дмитрович** (1881-1944) - фізик.
Переклав і відредагував переклади книг Ф.Астона (I, 37), А.Венельта (I, 104), Ф.Кольрауша (I, 47), О.Лоджа (I, 52), А.Рігі (I, 60), Ф.Содді (I, 64).
Про нього: Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біогр. слов. - О., 2000. - Т. 4: Р-Я. - С. 314-316.

50. **Цомакіон Борис Федорович** (1879-1955) - фізик, електротехнік, радіотехнік, професор Одеського політехнічного ін-ту, професор Красноярського педагогічного ін-ту.

[Переклав книгу Г.Вебера і Й.Вельштейна \(I, 5\).](#)

Про нього: Чистяков Н.С., Смолин Р.П. Леонид Васильевич Киренский (1909-1969). - М., 1981. - С. 53;

Смирнов В.А. Жизнь и смерть профессора Бориса Цомакиона // Вестн. региона. - 1999. - 24 дек.; Одес. вестн. - 29 дек. - Портр.

51. **Шатуновський Самуїл Йосипович** - Див. "Учасники товариства".

52. **Шифф Віра Йосипівна** (?-1919?) - професор математики Санкт-Петербурзьких вищих жіночих курсів, член Математичного відділення Новоросійського товариства природознавців (з 1892 р.).

[Відредагувала переклад книги О.Дзіобека \(I, 8\).](#)

Про неї: История отечественной математики. - К., 1967. - Т. 2: 1801-1917. - С. 405-407;

Бородін О.І., Бугай А.С. Біографічний словник діячів у галузі математики. - К., 1973. - С. 534;

Никольская Н.А. Н.Н.Гернет, В.И.Шифф // Санкт-Петербургские высшие женские (Бестужевские) курсы (1878-1918 гг.): Сб. ст. - 2-е изд., испр. и доп. - Л., 1973. - С. 194-197: портр.

53. **Штеккель Пауль Густав** (1862-1919) - німецький математик.

[Відредагував переклад книги Е.Бореля \(I, 4\).](#)

Про нього: Lexikon bedeutender Mathematiker. - Leipzig, 1990. - S. 437.

VII. ХУДОЖНИКИ

Ждаха Амвросій Андрійович (1855-1927)

Про нього: 1. Ждаха (Ждаха-Смаглій) // УРЕ. - К., 1979. - Т. 4. - С. 110;

2. Ждаха А. Малюнки до українських народних пісень: [К-т листівок] / Авт. вступ. ст. Т.І.Максимюк. - О., 1996;

У статті є згадка про те, що А.Ждаха був автором видавничих знаків видавництва "Матезис".

3. Забочень М.С. Амвросій Андрійович Ждаха: До 140-ліття з дня народження // Одес. вестн. - 1996. - 18 янв. - С. 7: портр., ил.;

4. Обкладинка каталога вид-ва "Матезис" за 1912 р. з видавничими знаками роботи А.Ждахи: Колекція М.Забоченя // Український артист-маляр Амвросій Ждаха: Кат. вист. - Очаків, 1996. - С. 19;

5. Ждаха Амвросій Андрійович // Забочень М., Поліщук О., Яцюк В. Україна у старій листівці. - К., 2000. - С. 483-484: фотогр.;

6. Товарищество южнорусских художников: Библиограф. справ.: В 2 ч. Ч. 2. Участники выставок Товарищества / Сост.: В.А.Афанасьев, О.М.Барковская. - О., 2000. - С. 230.

Соломонов Михайло Ісаакович (1876-1942) - графік.

Про нього: 7. Товарищество южнорусских художников: Библиограф. справ.: В 2 ч.

Ч. 2. Участники выставок Товарищества / Сост.: В.А.Афанасьев, О.М.Барковская. - О., 2000. - С. 276.

VIII. ДРУКАРНІ

1. Друкарня Акціонерного Південно-Російського товариства друкарської справи (2-а держдрукарня ім. т. Леніна), вул. Пушкінська, 20.

Типографія імені Леніна // Корченів В. О чьому поведала медаль. - О., 1988. - С. 16-18;

Отчет правління Акціонерного Южно-Русского общества печатного дела. - О., 1897-1916.

за 1896 г. - 1897. - 16 с.

за 1897 г. - 1898. - 24 с.

за 1898 г. - 1899. - 24 с.

за 1899 г. - 1900. - 26 с.

за 1900 г. - 1901. - 28 с.

за 1901 г. - 1902. - 24 с.

за 1902 г. - 1903. - 26 с.

за 1903 г. - 1904. - 26 с.

за 1904 г. - 1905. - 26 с.

за 1905 г. - 1906. - [14] с.

за 1906 г. - 1907. - [17] с.

за 1907 г. - 1908. - [14] с.

за 1908 г. - 1909. - [14] с.

за 1909 г. - 1910. - [14] с.

за 1911 г. - 1912. - 22 с.

за 1913 г. - 1914. - 20 с.

за 1914 г. - 1915. - 20 с.

за 1915 г. - 1916. - 14 с.

2. Друкарня під фірмою “Вестник виноделія”, власники: Таїров Василь Єгорович, Шульгін Михайло Григорович, Склярів Іван Микитович, Погребній Григорій Дем’янович, вул. Велика Арнаутська, 38.

3. Друкарня “Гуттенберг”, власник Хакаловський Олексій Ілліч (за ін. даними Олександр Лук’янович), співвласник Крафт Леонід Йосипович, вул. Жуковського, 17.

4. Друкарня “Техник”, власник Крохмаль Дувід Іцкович, вул. Катерининська, 58 (1913 р.).

Бельський М.Р. Типографія Дувида Крохмалія // Одес. листок. - Сан-Франциско, 2000. - Окт.;

Бельський М.Р. Дувид Крохмаль - типограф старої Одеси // Ор Самеах. - 2001. - 3 янв. - С. 6.

5. Друкарня Фесенка Євтіма Івановича (3-я держдрукарня ім. т.Троцького), вул. Рішельєвська, 49.

Десятиліття друкарства Е.И.Фесенко в Одесі 1883-1893. - О., 1894. - 36 с.;

30-ліття фірми Фесенко // Херсон. епарх. вѣдомости. - 1913. - № 23. - С. 612-616;

Голубовський Е., Зленко Г. Життя для книги // Веч. Одеса. - 1973. - 28 дек.;

Потиєнко Л. Книжки для народу // Веч. Одеса. - 1986. - 10 марта;

Бельський М.Р. Крамола казаків Фесенко // Знамя комунізму. - 1987. - 4 юлія;

Бельський М.Р. Чета типографів // Веч. Одеса. - 1995. - 1 авг.;

Зленко Г.Д. Перший на півдні український друкар // Веч. Одеса. - 2000. - 31 авг. - (192 сходинок; № 19).

6. Друкарня бланковидавництва М.П.Шпенцера (1-а держдрукарня ім. К.Маркса), вул. *Новосельського*, 66; з 1913 р. - Стурдзовський пров., 3а.
Див. "Учасники товариства".

Тимофієнко В.І. Зодчі України кінця XVIII - початку XX століть: Біограф. довід. - К., 1999. - С. 258-260.

Типолітографія Шпенцера. - С. 259.

7. Друкарня Шутака Льва Семеновича, вул. *Успенська*, 40 (1911 р.).

ЗМІСТ

До читача

Рікун І.Е. Матеріали до історії видавництва “Матезис”

I. Каталог

II. Показчик книг, оголошених, але не виданих

III. Література про видавництво “Матезис”

IV. Учасники товариства

V. Автори

VI. Редактори, перекладачі

VII. Художники

VIII. Друкарні

Показчик імен

Наукове видання

Видавництво

"MATHESIS"

(1904-1925)

Матеріали до історії
і каталог книг

Автор-упорядник

Інна Еміліївна Рікун

Комп'ютерне складання і верстка:

Т.В.Іванова

Редакційно-видавничий відділ
Одеської державної наукової
бібліотеки імені М.Горького
65026 Одеса-26, вул. Пастера, 13

Підписано до друку

Формат паперу

Друк офсетний

Обл.-вид. арк. 3,94

Тираж 300 прим.

Замовлення №

Статистика книг видавництва “Матезіс” у розрізі друкарень і років

Друкарні	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1923	1924	1925	Без року	Усього
Шпенцера М.П.	5	3	6	4	5	1														24
Акц. Півд.-Рос. т-ва друк. справи			2	6	12	19	10	14	5	3	1		1	1					1	75
“Гуттенберг”				1																1
Шутака Л.С.					1	3	5	4												13
“Техник”						1	4	8	4	6	2	1			1					27
Фесенка Є.І.						2														2
“Вестник виноделия”								4	3	2	2	2								13
1-а держдрук. ім. К.Маркса																9	6	1		16
2-а держдрук. ім. т.Леніна																2				2
3-я держдрук. ім.т.Троцького																4				4
Невідома							1	1		1			1							4
Усього	5	3	8	11	18	26	20	31	12	12	5	3	2	1	1	15	6	1	1	181

ПОКАЖЧИК ІМЕН

А

Абрагам Г. - **Ст(5)**; I: 36; V: 1, 16; VI: 8, 14, 19, 41
Адлер А. - I: 1; **IV**; V: 2; VI: 46
Анатра А.А. - **Ст(10)**
Андронати С.А. - III: 9
Андуайе А. - II: 1
Ансельм А.И. - I: 107
Аппель П.Э. - I: 2; **IV**; V: 3; VI: 25
Аппель Я. - **Ст(8)**; I: 49; V: 4
Аренс В. - II: 2
Арнольд В.И. - **Ст(8)**
Арнольд И.В. - **Ст(8)**; I: 15; VI: 1
Аррениус С.А. - **Ст(5)**; I: 85, 86; **IV**; V: 5; VI: 11, 34
Архимед - I: 6, 25
Астон Ф.У. - I: 37; V: 6; VI: 49
Ауэрбах Ф. - **Ст(5)**; I: 38; **IV**; V: 7
Афанасьев В.А. - VII: 6, 7

Б

Бабичев Ф.А. - **Ст(6, 8, 13)**; IV: 1
Баков А.И. - I: 29, 113; VI: 2
Бакова К.И. - I: 28; II: 20; VI: 3
Бальфур А.Д. - I: 42; V: 8
Барковская О.М. - VII: 6, 7
Бахман Ф. - II: 3
Бачинський О.Й. - **Ст(12)**
Бельский М.Р. - IV: 27-29; VIII: 4, 5
Бернштейн С.Н. - **Ст(8)**; I: 25; II: 7; VI: 4
Боголюбов А.Н. - V: 3, 9-11, 15, 17, 32, 42, 44, 46, 56, 65, 69, 76, 80, 85, 103; VI: 4, 35, 46
Болл Р.С. - I: 87; **IV**; V: 9
Больсен Е. - III: 12
Больцано Б. - I: 3; V: 10; VI: 39
Боргман И.И. - **Ст(8)**; I: 108; VI: 5
Борель Э. - I: 4; **IV**; V: 11; VI: 25, 53
Боріневич А.С. - **Ст(10)**
Бородин А.И. - V: 38, 50, 57, 110; VI: 52
Браве О. - II: 4
Браун К.Ф. - I: 39; V: 12; VI: 27, 32
Бри (Левина-Бри) Л.С. - I: 15, 20; VI: 6
Брокгауз Ф.А. - V: 30, 91

Бруни К. - I: 40; V: 13
Брусиловский И.К. - I: 119; VI: 7
Брюсов В.Я. - **Ст(12)**
Бугай А.С. - V: 38, 50, 57, 110; VI: 52
Бур'ян Л.М. - VI: 38
Бэлисс - II: 17

В

Вальден П.И. - I: 72, 73, 75; V: 14
Васильев К. - III: 15
Васильев Н.Н. - I: 35
Васильев Н.С. - I: 2, 110, 111, 126
Вебер Г. - I: 5; II: 18; **IV**; V: 15; VI: 50
Вейнберг Б.П. - **Ст(8)**; I: 36, 41, 42; V: 16; VI: 8
Вельштейн И. - I: 5; II: 18; IV: V: 17, VI: 50
Венельт А. - I: 104; V: 18; VI: 49
Вериго Б.Ф. - I: 97, 98; II: 5; V: 19
Вернадський В.І. - III: 18, 19
Ветгэм В. - I: 42; IV; V: 16, 20
Виванти Дж. - II: 19
Вилейтнер Г. - II: 6
Винер О.Г. - I: 43; V: 21; VI: 18, 22
Вихерт Э. - I: 105; **IV**; V: 22
Вокер Д. - I: 73; V: 23; VI: 29
Волков В.А. - V: 14, 51, 78, 101; VI: 20, 28, 33
Вонский Е.В. - V: 14, 51, 78, 101; VI: 20, 28, 33
Воронцов-Вельяминов Б.А. - IV: 15; VI: 37
Г
Гаєвський К.А. - **Ст(10)**
Гампсон В. - I: 106; V: 24
Гассерт К. - I: 107; V: 25, 90
Гейберг И. - I: 6; V: 26; VI: 44
Гернет В.А. - I: 44; V: 27
Гернет Н.Н. - VI: 52
Гецельд А.С. - VI: 25
Гильом Ш.Э. - I: 38; V: 28
Гібш І.А. - **Ст(8)**
Глазман А.Б. - I: 107
Гмейнер - II: 14
Гнеденко Б.В. - **Ст(14)**; III: 2
Говсеев Ю.А. - I: 124; VI: 9

Головань В.И. - I: 49
Голубовский Е. - VIII: 5
Гранат, братья - Ст(12)
Графф К.Р. - Ст(7); I: 89; V: 29
Гринберг И. - IV: 21
Гринблат М. - IV: 5
Гринчевская А.М. - I: 86; VI: 11
Грицай А.А. - I: 114; VI: 10
Гроссман Л.З. - I: 31, 35, 65; IV: 13, 18;
V: 98, 102, 111; VI: 1, 22, 36, 39, 44
Грот П.Г. - I: 74; V: 30; VI: 25, 38
Губарь О.И. - III: 7
Губін В.Б. - Ст(14)
Гюйгенс Х. - I: 25

Д

Даннеманн Ф. - I: 108; V: 31; VI: 5

Дахия С.А. - III: 3
Дедекинд Р.Ю.В. - Ст(7); I: 7; IV; V: 32
Денікін А.І. - Ст(10)
Джэнс (Джинс) Д.Х. - I: 90; IV; V: 33
Дзиобек О. - I: 8; V: 35; VI: 46, 52
Дзык П.Г. - I: 9; V: 34; VI: 45
Дмитренко Ю.М. - Ст(10)
Дотевилль С. - I: 2; IV; V: 36; VI: 25
Дубнов Я.С. - IV: 11

Е

Евклид - II: 7
Ельчанинов Е.С. - Ст(8); I: 75, 83; VI:
12
Ермолаева Н. - VI: 45
Ефрон И.А. - V: 30, 91

Ж

Ждаха А.А. - Ст(13); VII: 1-6
Журдэн Ф.Э.Б. - I: 10; V: 38; VI: 30, 44

З

Забочень М. - III: 13; VII: 3-5
Завьялов В.В. - Ст(8); I: 99, 102, 120;
VI: 13
Зеeman П. - I: 45; V: 39
Зленко Г.Д. - VIII: 5
Золотарев А.Е. - VI: 23

И

Иванов К.И. - I: 36; VI: 14
Иглицкий Е.С. - IV: 6, 9, 10
Ильин И.И. - VI: 23
Инбер В. - IV: 20-24, 26, 27, 29

I

Иглицкий М.М. - Ст(6, 8, 9); IV: 2-10;
VI: 25

Й

Йоффе А.Ф. - I: 107

К

К-н М. - I: 98
Каган В.Ф. - Ст(5-7, 9, 12); I: 4, 5, 11-
14, 119; III: 10; IV: 11-14; V: 40; VI:
15
Казанецкий П.В. - I: 50; VI: 16
Кайзер Г.Г.И. - I: 46; V: 41
Кайнер М.З. - I: 71; VI: 17
Кантор Г. - Ст(7)
Канунникова О. - IV: 5, 7
Каракина Е. - IV: 30
Карно С. - II: 8
Кастерин Н.П. - Ст(8); I: 43, 47, 53; VI:
18
Каценельсон Ю.Д. - Ст(7); III: 4
Кекин А.Л. - I: 38
Кириллов Е.А. - Ст(8); I: 36, 47; VI: 19
Клаач Г. - II: 9
Кларк А. - I: 91; V: 43; VI: 37
Клейн Ф. - I: 14; IV; V: 44; VI: 22
Клоссовский А.В. - Ст(8); I: 10-112; V:
45
Ковалевский (Ковалески) Г. - I: 15, 16;
IV; V: 46; VI: 1, 6
Колчинский И.Г. - V: 33, 58, 72, 113
Кольрауш Ф.В.Г. - I: 47; V: 47; VI: 18,
19, 49
Комаровский А.С. - I: 77; VI: 20
Кон Э.Г. - I: 48; V: 48
Коншин А.Ю. - I: 84; VI: 21
Корбин Т.В. - I: 113; V: 49; VI: 2
Корвалло - II: 20
Корнейчик И.И. - III: 20
Корсунь А.А. - V: 33, 58, 72, 113
Корченков В. - VIII: 1
Косьміна Л.А. - III: 18
Крафт Л.Й. - VIII: 3
Крохмаль Д.І. - VIII: 4
Крыжановский Д.А. - Ст(8); I: 14, 43;
VI: 22
Кузнецова Г.И. - V: 14, 51, 78, 101; VI:
20, 28, 33
Куличенко В.Г. - V: 45, 90
Кутюра Л. - I: 17; V: 50; VI: 39

Кэджори Ф. - I: 18; V: 42; VI: 44

Л

Лавров Д.М. - I: 115; VI: 23
Лавуазье А.Л. - I: 75
Лагранж Ж.Л. - I: 25, II: 10
Ладенбург А. - I: 75; V: 51; VI: 12
Лакур П. - Ст(8); I: 49; V: 52
Ланге М. - I: 114; V: 53; VI: 10
Ланге Н.Н. - Ст(8); I: 124; VI: 24
Ландесман С.А. - Ст(10)
Ласкарев В.Д. - II: 9
Левинтов Й.Л. - I: 2, 4, 19, 34, 56, 58, 66, 74, 80, 100; VI: 25
Лейбман Э.Б. - III: 5
Лейненберг Е.Н. - I: 116; VI: 26
Леман О. - I: 50; V: 54; VI: 16
Ленин В.И. - VIII: 1
Лермантов В.В. - Ст(7)
Леффлер Е. - I: 19; V: 55; VI: 25
Лёб Дж. - I: 99, 100; V: 61; VI: 13, 25
Либединская Л. - IV: 24
Линдеман Ф. - I: 51; V: 56
Литцман В. - Ст(7); I: 20, 21; IV; V: 57; VI: 6
Ловелл П. - I: 92; IV; V: 58
Лодж О.Д. - I: 52; V: 59; VI: 49
Ломмель Е. - II: 11
Лопшиц А.М. - IV: 12
Лоренц Г.А. - I: 53; IV; V: 60; VI: 18
Луки Л.Г. - VI: 23
Лупанов Б.А. - I: 107

М

Майкельсон А.А. - I: 54; V: 62; VI: 47, 48
Макаров А. - IV: 26
Маклэн Г. - I: 115; IV; V: 63; VI: 23
Максимюк Т.И. - VII: 2
Мамлок Л. - I: 76; V: 64; VI: 28
Мандельштам И.Г. - Ст(8, 10)
Мандельштам Л.И. - I: 39; II: 24; VI: 27
Маразли Г.Г. - Ст(10)
Марков А.А. - I: 22; V: 65
Маркони Г. - II: 21
Маркс К. - VIII: 6
Мейснер Э. - II: 12
Меликов (Меликишвили) П.Г. - Ст(8); I: 76, 77, 79, 80, 84; VI: 28
Менакер А.С. - I: 88
Меннхен Ф. - I: 116; V: 66; VI: 26, 44

Ми Г.А. - I: 55; V: 67; VI: 40, 48
Миронова М.В. - I: 88
Минкус А.Б. - Ст(13)
Молодчиков А.В. - Ст(11)
Молявко Г.И. - V: 45, 90
Морделл Л. - II: 22
Морен Ш. - I: 56; V: 68; VI: 25, 33
Мосешвили Я.П. - I: 73, 80; VI: 29
Мочульский А.А. - I: 10; VI: 30

Н

Назаров А.Н. - Ст(12)
Нансен Фр. - I: 88
Нетто Е. - I: 23; IV; V: 69
Нечасв А.П. - IV: 19
Никольская Н.А. - VI: 52
Нимфюр Р. - Ст(13); I: 117; V: 70
Нічик В.М. - III: 11
Ноткіна О.Ю. - IV: 14
Ньюбигин М. - I: 118; V: 71, 90
Ньюком С. - Ст(7); I: 93, 94; II: 23; IV; V: 72

О

О.К. - Див. Канунникова О.
Олейникова Т.И. - VI: 12, 21, 28
Омельчук В.Ю. - III: 19
Орбинский А.Р. - Ст(5-7, 9, 10, 13); I: 24, 38, 42, 53, 57, 64, 65, 69, 86, 87, 90, 92, 93, 95, 96, 105, 122; IV: 15; VI: 31
Оствальд В. - II: 24

П

Папалекси Н.Д. - Ст(8); I: 39; VI: 32
Паскаль Э. - II: 13
Перри Дж. - I: 57; IV; V: 73
Петров С.Й. - III: 18, 19
Петров С.С. - III: 18, 19
Пёшль В. - I: 77; V: 77; VI: 20, 28
Пирогов Н.И. - V: 97; VI: 23
Писаржевский Л.В. - I: 56; VI: 33
Плаксин С. - Ст(6)
Планк М. - I: 58; V: 74; VI: 25
Погребний Г.Д. - VIII: 2
Погребынский И.Б. - Ст(14); III: 2
Пойнтинг Дж. - Ст(8); I: 59; V: 75
Покровский К.Д. - I: 85; VI: 34
Поліщук О. - VII: 5
Понятовский А.А. - I: 44
Поссе К.А. - Ст(8); I: 31; VI: 35

Потиенко Л. - VIII: 5
Пригожинский Фр. - I: 3
Просяниченко В.А. - Ст(13)
Пуанкаре Г. - I: 48, 119; IV; V: 76; VI: 7
Пуриц К.Н. - I: 98

Р

Рабинович Ю.Г. - Ст(8, 9); I: 70; VI: 36
Рамзай В. - I: 78, 79; V: 78; VI: 28
Рассел Б. - II: 25
Рац М. - III: 15
Рашевский П.К. - IV: 11, 12
Резерфорд Е. - II: 26
Рейнгерц М.Г. - Ст(10)
Риги А. - I: 60, 61; V: 79; VI: 49
Ризенфельд Е. - II: 27
Ритц В. - I: 45; V: 80
Рікун І.Е. - I: 31, 35, 65; IV: 13, 18; V:
98, 102, 111; VI: 1, 22, 36, 39, 44
Родригес М.Г. - V: 33, 58, 72, 113
Розенфельд Б.А. - III: 10
Роу С. - I: 24; IV; V: 81
Рудингер К. - I: 101; V: 82; VI: 43
Рудио Ф. - I: 25; V: 83; VI: 4

С

Савельева Е. - I: 107
Савчук В.С. - III: 8
Саксль П. - I: 101; V: 84; VI: 43
Серафимов В.В. - I: 91; VI: 37
Сидоренко М.Д. - I: 74; VI: 38
Сикорский Ю.С. - I: 12, 31
Синцов Д.М. - I: 26; II: 7; V: 85
Склярів І.М. - VIII: 2
Скроцький Г.В. - Ст(13)
Слаби А.К. - I: 62, 63; V: 86
Слешинский И.В. - Ст(8, 9); I: 3, 17; VI:
39
Смирнов В.А. - VI: 50
Смит А. - I: 80; V: 87; VI: 25, 28, 29
Смолин Р.П. - VI: 50
Снайдер К. - I: 120; V: 88; VI: 13
Содди Ф. - I: 64; IV; V: 89; VI: 49
Соколов Ф.Ф. - I: 55; VI: 40
Соломонов М.И. - Ст(13); VII: 7
Стоян П.Е. - I: 36; VI: 41
Суслов Г.К. - I: 23

Т

Танфильев Г.И. - Ст(8); I: 107, 118, 121;
V: 90; VI: 42

Тарасевич Л.А. - Ст(8, 9); I: 101; VI: 43
Тарчинская В.В. - I: 101
Таїров В.Є. - VIII: 2
Тимофієнко В.І. - VIII: 6
Тимченко И.Ю. - Ст(8); I: 6, 10, 18, 71,
116; VI: 44
Толстой М.М. - I: 110
Томпсон С.-Ф. - I: 65; IV; V: 91
Томсон Дж.Дж. - I: 66; II: 28; V: 92; VI:
25
Трельс-Лунд Фр. - I: 122; IV; V: 95
Триер В. - I: 20; V: 93; VI: 6
Тромгольт С. - Ст(13); I: 123; V: 94
Троцкий Л.Д. - IV: 25; VIII: 5
Турышев И.К. - III: 6

У

Умов Н.А. - I: 67; V: 96
Успенский Я.В. - Ст(8); I: 9; VI: 45
Ушинский Н.Г. - I: 103; V: 97

Ф

Фельдман В.С. - I: 107
Ферма П. - II: 22
Фесенко Є.І. - I: 99, 110; VIII: 5
Филиппов А.О. - I: 27; V: 98
Фихтенгольц Г.М. - Ст(8, 9); I: 1, 8; VI:
46
Франчук В.П. - V: 45, 90
Фурнье-д'Альб Э.Э. - I: 69; IV; V: 99
Фурре Е. - I: 28, 29; IV; V: 100; VI: 2, 3

Х

Хакаловський О.І. - VIII: 3
Хвольсон В.О. - I: 54; VI: 47
Хвольсон О.Д. - Ст(8); I: 54, 55; VI: 48
Хмыров Д.Д. - Ст(8); I: 37, 47, 52, 60,
64, 104; VI: 49
Храмов Ю.А. - I: 107; V: 5, 6, 12, 21, 22,
28, 37, 39, 41, 47, 48, 54, 59, 60, 62,
67, 74-76, 78-80, 89, 92, 96; VI: 5, 27,
32, 48
Хрисогелос Е. - - III: 16, 17

Ц

Цакні Н.П. - Ст(10)
Центнершвер М.Г. - I: 82; V: 101
Циммерман В.А. - I: 30; V: 102
Цомакион Б.Ф. - Ст(8); I: 5; VI: 50
Цукерман Г.С. - Ст(13)

Ч

Чеботарев Н.Г. - IV: 16
Чезаро Э. - I: 31; V: 103; VI: 35
Чистяков Н.С. - VI: 50

Ш

Шанявский А.Л. - I: 80
Шатуновский С.О. - Ст(5-7, 9, 13); I: 1, 2, 7, 15, 16, 23, 25, 26, 32-34, 54, 79, 81, 82, 88, 102; IV: 13-16; II: 3, 10; IV: 16-19; V: 104; VI: 51
Шейд К. - I: 83; V: 105; VI: 12
Шефер К. - I: 106; V: 106
Шифф В.О. - I: 8; VI: 52
Шмид Б. - I: 124; V: 107; VI: 9, 24
Шмідт О.Ю. - Ст(12)
Шор Я.Б. - I: 31
Шохор-Троцький С.І. - Ст(7)
Шпенцер М.П. - Ст(5); I: 5-7, 36, 38, 41, 49-51, 57, 60, 61, 65, 68, 83, 86-88, 93, 105, 123; IV: 20-29; VIII: 6
Штеккель П.Г. - I: 4; VI: 53
Шток А. - I: 84; V: 109; VI: 21, 28
Штольц О. - II: 14
Штэлер А. - I: 84; V: 108; VI: 21, 28
Шуберт Г. - I: 34; IV; V: 110; VI: 25
Шувалов Р. - IV: 4, 8
Шульгін М.Г. - VIII: 2
Шульце - II: 15

Шутак Л.С. - I: 3, 7, 8, 16, 21, 34, 57, 60, 66, 76, 79, 105; VIII: 7

Щ

Щербина К.М. - I: 35; V: 111
Щукарев А.Н. - I: 125; V: 112

Э

Эддингтон А.С. - I: 70, 71; V: 37; VI: 17, 36, 44
Эйлер Л. - II: 10
Энгельман Р. - II: 23
Эратосфен - I: 6

Ю

Юл Дж. - II: 29
Юнг Д. - II: 16
Юнг Ч.О. - I: 96; IV; V: 113

Я

Ярошенко С.П. - I: 65
Яцюк В. - VII: 5

С

Czeike F. - V: 2

В

Brockhaus F.A. - V: 7, 29, 30